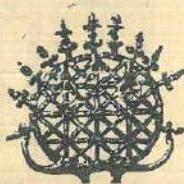

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

HAZİRAN 1967

İÇİNDEKİLER:

Turizm Yılı ve Folklor	İhsan HİNÇER
Türkiye Şenlik ve Anma Günleri Yıllık Takvimi	T.F.A.
Elâzığ'da Elkarısı İnanması	Mithat YILMAZ
Erzurum Bilmeceleri	Dr. M. Kemal ÖZERGIN
Folklorcularımız : Enver Behnan Sapolyo	Bora HİNÇER
Side'de Türk Usulü Evlenme	Aziz HALKAPINAR
Bey Bögrek'in Konya Varyantı	Bilgin ÖĞÜTVERİCİ
Posaf'ta Glyim, Çalğı, Oyun ve Düğün	Cemender ARSLANOĞLU
Gülnar'dan Derlenen Ninniler	Gündüz ARTAN
Tacik Atasözleri Üzerine Yayımları	N. BASCHMAKOFF - M. UYGUNER
Mahmut Kemal Yanbeğ İçin	Ord. Prof. Z. Fahri FINDIKOĞLU
Babam Mahmut Kemal Yanbeğin Biyografisi	Sevinç YANBEĞ
Yusufeli Doğum - Cocuk Üstünde Gelencükler İnanışlar	M. Adil ÖZDER
Türkiliü Äşik Ali Hikâyesi	Sadi Yaver ATAMAN
Harput'ta Düğüne Davet ve Kına Gecesi (8)	İshak SUNGUROĞLU
Kırşehir'den Masallar : Çoban Çocuk	Veysel ARSEVEN
Aym Olayları : Ahmet Borcaklı'nın Konserleri — Robert Kolej'in Kültür Haftası — Özelli'nin Konferansı	

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 215

143

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DÉFOLİYAT MİLLÎ KÜLTÜRÜ DERGİSİ

G REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DİŞİ REKLÂMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR

Genel Müdürük:

Çağaloğlu, TÜRKOCAGI CADDESİ No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

Yıllık abonesi : 12,
altı aylık abonesi : 6
liradır.

Yurd dışı senelik abone :
\$ 3, £ 1

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Sahibi : İHSAN HİNÇER
Yazı İşlerini Füllen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul

TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEGİNİN YAYIN ORGANIDIR.

Basılmışın yazılar
istenince geri gönderilir.
Dizgi ve baskı :
HALK MATAASI
İstanbul

Mobil takdim eder

BÜYÜK YAĞ

(Folklor : 62)

Yılın İkramiyesi

Istanbul
ATAKÖY'DE **24 APARTMAN DAİRESİ**

ve
*Zengin Para
İkramiyeleri*

Ceman:

2,5
milyon

TURKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

(Baskın : 10589 — A — 20133 — 63)

142

İÇİNDEKİLER :

Turizm Yılı ve Folklor	İhsan HİNÇER
Türkiye Senlik ve Anma Günleri Yıllık Takvimi	T.F.A.
Elazığ'da Elkarısı İnamması	Mithat YILMAZ
Erzurum Bilimceleri	Dr. M. Kemal ÖZERGIN
Folkloreularımız : Enver Behnan Sapolyo	Bora HİNÇER
Sidde'de Türk Usulü Evlenme	Aziz HALKAPINAR
Bey Bögrek'in Konya Varyantı	Bilgin ÖĞÜTVERİCİ
Posuftı Glyim, Çalğı, Oyun ve Düğün	Cemender ARSLANOĞLU
Gülnar'dan Derlenen Ninniler	Gündüz ARTAN
Tacik Atasözler Uzerine Yayımlar	N. BASCHMAKOFF - M. UYGUNER
Mahmut Kemal Yanbaş İçin	Ord. Prof. Z. Fahri FINDIKOĞLU
Babam Mahmut Kemal Yanbaşlı Biyografisi	Sevinç YANBAŞ
Yusufeli Doğum - Çocuk Üstüne Gelenekler İnamıslar	M. Adil ÖZDER
Türkülü Åşık Ali Hikâyesi	Sadi Yavuz ATAMAN
Harpput'ta Diligine Davet ve Kına Gececi (8)	Ishak SUNGUROĞLU
Kırşehir'den Masallar : Coban Çocuk	Veyis Arseven
Aym Olayları : Ahmet Boreahlı'nın Konserleri — Robert Kolej'in Kültür Haftası — Öztelli'nin Konferansı	

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 215

KURUŞ: 100

143

yuvanızda ARCELİK saadetinizin anahtarıdır

Arçelik Buzdolabı

Günümüzde bütün yeniliklerin birarada yalnız Arçelik buzdolaplarında bulabileceğiniz, her alennin ihtiyacına göre elde edilebilir modeller. En zengin çeşitlerde en uygun ödeme koşulları.

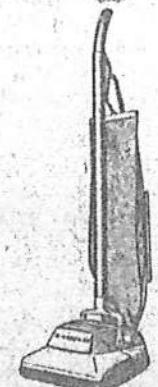
Arçelik Çamaşır Makinası

Otomatik sikmeli, sanitelli kurutmalı ve bütün 3 model. Bütün modeller dörtgenen en lüks makineler. Tarihselde kullanışın ve çamaşır yapımından tam bir yıkama teknili eden modern "hydra-brasserie" sistemi ile mükemmeldir.

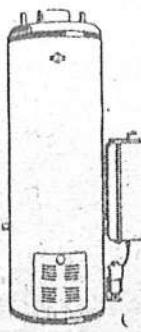
Arçelik Gaz Sobası

Her damla yakıtan kaznır tasmalı seyahat, karibürerli, 3 ayrı boyda 3 ayrı model. Yuvanızda kaloriferin sıcaklığı ve rahatlığı geliştirir. Evin dekorunu tamamlayan sık ve zarif bir mobilya vasıtısıdır.

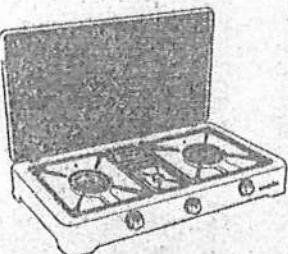
Arçelik Elektrik SüpürgeSİ

Hafif ve dökeme temizliği için en iyi bir süpürge. Mikromanel bir sistemle güçlendirilmiştir ve kullanımını hızlaşdırır. Evin her kesiminde temizlik için zengin akışları varıdır.

Arçelik Termosifonu

Mutfakta, lavabonuz, banyonuzda devamlı olarak bol sıcak su sağlar. Farklıda ekonomiklik, doğa yağı ile çalıştırıldığında odumanın tek khondan kırılı hâlini değdir. Sıvı tankının dörtlüklerde kalıplama teşir etmesi.

Arçelik Ocağı

Mutfakta odanızı ve pişirdilerinizi daha lezzetli olmasına sağlayarak pratik bir Arçelik manuelidir. Gelenek ve modern battaralar vardır. Üstek sandıman - Mağazalarınız - Bütün Arçelik kalitili.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUSU : AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 215

HAZİRAN 1967

YIL : 18 — CİLT : 10

Turizm Yılı ve Folklor

Yazar : İhsan HİNÇER

Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulu, Ekonomik ve Sosyal Konseyin 2 Mart 1966 tarihli karar tasarısını onaylamış, bunun üzerineki kl. 1967 senesi "Dünya Turizm Yılı" olarak kabul ve ilân edilmişdir. Turizm Yılının parolası ise "Turizm: Barışa Pasaport" tur.

Dünyada her yıl 115 milyon insan ülkeler arasında geziye çıkmaktadır. Bunların yilda harcadığı para 110 milyar Türk Lirası bulmaktadır. Türkiye'ye son yıl istatistiklerine göre 1966'da 400 bin turist gelmiş, 150 milyon Türk Lirası bırakmıştır. Turizm endüstrisi yurdumuzda da hızla bir gelişme kaydetmekle beraber, diğer ülkelere göre daha ağır gelişmektedir. Bunda bazı faktörler rol oynamaktadır. Bunların arasında din ve dil ayrılığı başta gelmektedir. Ayrıca rahat otellerin, eğlence yerlerinin, ucuz ve tenuz lokallerin az olması da birer sebep teşkil etmektedir. Mesafe uzaklılığı, yol masraflarının fazlalığını da hesaba katmak icap eder.

Öte yandan memleketimiz, tabiat zenginlikleri, tarih, kültür ve medeniyet eserleri bakımından eşsiz bir hazırlıya sahiptir. Av ve deniz sporlarının her türlüne müsaitdir. Her çeşit meyve mevcuttur. Kaplıcaları, deniz kıyısı şehirleri dirlendiği imkânlarla doludur.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının teşvik ve himayesile yurdumuzun hemen her yö-

nünde kurulan Turizm Derneği, belli mevsim ve ayılarda "Şenlikler", "Bayramlar", "Festivaler", "Anma Günleri" düzenlemektedirler.

İşte, bu derneklerin turistlere gösterebilecekleri ilgi çekicek çalışmaları, halk kültürü dediğimiz folklor alanında ortaya çıkmaktadır. Adetlerimiz, giyimlerimiz, halk danslarımız, ön plâni işgal etmektedir. Her yıl belli mevsim, ay veya günlerde yapılan bu bayramlarda halk dansları, halk türküler, hatta düğün veya bazı gelenek gösterileri vaz geçilmeyen unsurlar haline gelmiştir. Bu, hem turistin önünde açılan yeni bir ufuktur, hem de bizim kendimize dönüşümüz, kendi kültürümüze eğilişimizdir.

Bu arada halk el sanatları ile, elişlerimiz geniş şekilde ilgi çekmektedir. Yeni bir turizm endüstrisi doğmaktadır. Bu mahsüler, köylerden, şehirlerden, cehiz sandıklarından, köy odalarından, gözlerimizin ö büne serilmektedir.

Bunlar, yine bu memleketin halkı tarafından otantik değeri bozulmaksızın kaliteli ve bol şekilde hazırlanmalıdır. Geniş bir pazar bulacağı açıkları.

1967'nin Dünya Turizm Yılı olması sebebiyle dergimizin bu sayısında, yurdumuzda belli zamanlarda yapılan "Bayram" ve "Şenlik"lerin bir listesini veriyoruz.

Şenlik ve Anma Günüleri Takvimi

22 Mart, Aksıhar Çağlak Mesiri.
 3 - 7 Nisan, Ankara Festivali.
 15 - 23 Nisan, Manisa Mesir Bayramı.
 20 - 23 Nisan, Uludağ Kış Festivali.
 1. Mayıs, İstanbul Lâle Bayramı.
 19 - 21 Mayıs, Samsun Festivali.
 20 - 22 Mayıs, Efes Festivali.
 20 - 28 Mayıs, Bergama Festivali.
 25 Mayıs - 5 Haziran, Antalya Festivali.
 Mayıs'ın ilk pazar günü, Bolu Köroğlu Şenlikleri.

Maiş'in ilk pazar günü, Kütahya "Gedil Kavacık Gezmesi."

(*) Mayıs ayı içinde, Bünyan Uzelliğ Yogurt Bayramı.

3 - 6 Haziran, Karaman Türk Dili Bayramı.

10 - 11 Haziran, Mut Karacaoğlan ve Kayısı Bayramı.

12 - 14 Haziran, Amasya Atatürk Festivali.

12 - 18 Haziran Edirne Kırkpınar Gübreleri.

29 Haziran, Antakya (Hatay) Senpler Günü.

Haziran'ın ilk pazar günü, Tekirdağ Kiraz Bayramı.

Haziran'ın ilk pazar günü, İçel Kayısı Günü ve Karacaoğlan Şöleni.

Haziran'ın ilk pazar günü, Erdek Kiraz Günü.

(*) Haziran ayı içinde, Kayseri Festivali.

1 Temmuz, Kabotaj Bayramı (İstanbul ve Mudanya).

5 - 10 Temmuz Akşehir Nasreddin Hoca Şenlikleri.

7 - 12 Temmuz, Bursa Festivali.
 11 - 13 Temmuz, İznik Festivali.

15 Temmuz - 15 Eylül, İstanbul Rumelihisarı Tiyatro Temsilleri.

25 Temmuz - 10 Ağustos, Erdek Şenlikleri.

31 Temmuz - 7 Ağustos, Zonguldak Turizm Şenlikleri.

11 - 18 Ağustos, Truvâ Festivali.
 15 Ağustos, Efes Meryem Ana Ziyaret Günü.

15 - 20 Ağustos, Gaziantep Festivali.
 16 Ağustos, Kars Selçuklu Fethi Şenlikleri.
 16 Ağustos, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Günü.
 19 - 26 Ağustos, Yalova Festivali.
 19 - 27 Ağustos, İstanbul Uluslararası Halk Oyunları Festivali.
 26 - 30 Ağustos, Afyon Zafer Şenlikleri.
 28 - 30 Ağustos, Mersin Gözne Festivali.
 (*) Ağustos ayı içinde, Kütahya Vlşne Günü.

3 Eylül, Sivas Kongresi Günü.
 4 - 6 Eylül, Aydın İncir Bayramı.

5 - 8 Eylül, Manisa Bağbozumu Bayramı.

8 - 10 Eylül, Göreme (Kapadokya) Festivali.

13 Eylül, Söğüt Ertuğrul Gazi'yi Anma Günü.

15 - 17 Eylül, Afrodisias Festivali.
 16 Eylül, Ordu Kültür Festivali.

19 - 20 Eylül, Pamukkale Şenlikleri.
 20 - 22 Eylül, İznik Üzüm Bayramı.

25 Eylül, Kayseri Erkilet Üzüm Sergisi.
 30 Eylül, İstanbul Mevlâna İhtifâfi.

(*) Eylül'ün son haftası, Elâzığ Folklor ve Spor Haftası.

1 - 10 Ekim, Antalya Festivali.
 17 Ekim, Gaye Üzüm Yarışması.

25 Ekim, Trabzon Fetih Şenlikleri.
 28 - 30 Ekim, Konya Âşıklar Bayramı.

12 - 17 Aralık, Konya Mevlâna İhtifâfi.

(*) Aralık ayı içinde, Erdek Şenlikleri.
 (*) Aralık ayı içinde, Ayvalık Şenlikleri.

Not : (*) İşaretli Şenlikler'in günleri, her sene yeniden tesbit edilmektedir.

F U A R L A R

1 - 31 Temmuz, Samsun Fuari.
 7 - 31 Temmuz, Bursa Fuari.
 6 Ağustos - 20 Eylül, İzmir Enternasional Fuari.
 1 - 10 Ekim, Antalya Fuari.
 20 Ekim - 20 Kasım, Mersin Fuari.

İnançlar :

Elâzığ'da Elkarısı İnanması

T.C.A.S. 215

2/967

1132

Yazar : Mithat YILMAZ

Çoktanız hazırlamış olduğum bu yazıyı, bir türülü yayınlamamıştım. Sayın Cahit Özelli'nin, Türk Folklor Araştırmaları'nın 209. (Aralık - 1966) sayısında, bu konuda yayınladığım yazısından güç alarak, nihayet yazımı Türk Folklor Araştırmalarına gönderiyorum.

Her yerde olduğu gibi, Elâzığ ve köylerinde de Elkarısı hikâyeleri anlatılır. Fakat ben bunu hep, "El Karısı" diye duymuştum. Demek ki, her yerde başka başka başka söyleyeniyormuş.

Bizim köyde (Elâzığ'ın Uzuntarla - Erzürük Köyü) de çeşitli El Karısı hikâyeleri anlatılır, Hattâ Nipem (Anneannem) bunun bir de kendi soyuna ait bir hikâyesini anlatır. Ve kendilerinin o zamandan beri, El Karısı için "ocak" olduklarını söyler. Ne vakit ki, söz açılsa, ninem, El Karısının bizim sülâleye tövbeli olduğunu anlatır.

Bütün malumatını ninemden öğrendiğime göre, El Karısı hakkında bilinenler sunular :

El Karısı, bildiğimiz bir kadın gibiymiş, geriden bakınca. Ama, yanına varınca pek de bir kadına benzemediğini görürmüşsunuz. Bir defa onun ayakları bîzimkinin tersineymiş. Yani, onun ayağının topukları önde, parmak kusarı gerideymiş. Gözleri de diken, uzunlaşmasınaymış.

El Karısının nereleerde yaşadığı ve ne ile geçindiği bilinmeyece; de; onun, bir gölün içerisinde, ağaçlı yerlerde veya kırkıda yaşıdığı ve yeni çocuk getiren hasta kadınların çiğerlerini çekip, yiyecek hayatını sürdürdüğü söylenir.

O, yalnız lohusa kadınlarla gelir ve onların çeşitli şekillerde ciğerlerini çeker. Lohusa kadının yanında kimse olmadığı zamanlarda, evin bir yerinden çıkış, gelirmiştir. Hele, hastanın yerî karanlık oldu medyü, o muhakkak gelir ve kadının göğsüne oturarak, elini kadının boğazına sokar, ciğeriğini koparır, gidermiş. Bu esnada ise, kadın bir türülü kipirdayamaz, sesini çıkaramamıştır. Çok ağır ve korkuluymuş cükkü. Yok, eğer kadın cesur çıkar da, El Karısının çeşitli mücevherat dolu olan berêşini eline geçirirse, o kaçıp gidemez, yakalanırımsı.

Sonra ,erkek sesi öksürügü bile onu kaçırıbileceğini, Ayrıca, "ocak" olan ailelere gitmediği gibi; o aileden birisine ait bir giyecik eşyası, loğusa kadının yanında bulundurulursa, yahut giydirlise, oraya da gitmezmiş.

Ninem, "El Karısı bizim ocağa tövbeli." diyerek, hakikaten olmuş olan şu hikâyeyi anlatır :

Ninem'in annesinin dayısı İsmail Hoca, bir bahar gecesi, kırda tarla suluyormuş. Hava soğuk olduğu için üşümüş. Etrafına bakınca da, otelerde bir yerde yanın bir ateş kümlesi görmüş. Isınmak için oraya doğru yürümüş.

Yaklaştığında bir de ne görsün? Bir El Karısı, lohusa kadın eğiği kebab edip, çocukların birlikte yiymuş. Bir yerde gizlenerek, başlamış onları gözetlemeye. Yemişler, yemişler; fakat çocukların doymamış olacaklar ki, ciğerler bittiği zaman, "anne daha yok mu?" demişler. El Karısı da onlara, "Şimdî yatin" demiş, "yarın sabah Ismail Hoca'nın gelini değuraak. Kaynanası da sarma saracak. Bir sahan da gelinine verecek. İşte, gelinin yiyeceği üçüncü sarmaya bir kıl olup yapışacağım. Gelin beni yutacak ve igeriden ciğerlerini çekip çıkaracağım. Getiririm, yersiniz." diye onları uyutmuş.

Ismail Hoca bütün bu konuşulanları duymuş tabii. Sahiden de gelini o sabah doğuracakmış. Kalkmış oradan doğruca gelmiş eve. Kimseye de kelime söylememiş.

Sabah olduğunda, gelini doğurmış ve hakikaten karısı da, öğlen yemeği için, sarma sarmağa başlamış. İsmail Hoca gene birşey dememiş; sadece 'ayran tulugu (yayık) suya koyup, ıslatmalarını tenbih etmiş.

Öğlen olmuş, sarma hazırlanmış; bakımış ki, karısı bir tabak da gelini için ayrıdır. O zaman demiş ki, "Hanım! Ben oğlumu cylendirirken ahd ettim ki, gelinim ilk doğurduğu zaman, onun yiyeceği üç lok mayı, ben kendi elimle vereyim. Şimdi ver sen o sarmayı bana, sen de tulugu al gel benimle," demiş.

Gittişler gelinin odasına; İsmail Hoca almış tulugu da yanına ve başlamış lok-

Erzurum Bilmeceleri

Derleyen : Dr. M. Kemal ÖZERGIN

1. Derlemenin konusu: Erzurum bilmeceleri,

2. Derlemenin bölgesi: Erzurum şehri,

3. Derlendiği yer ve tarih: İstanbul, Şubat 1951,

4. Derleme şekli: Toplama,

5. Malzemeyi veren: Kadri A., 23 yaşındaki erkek, lise mezunu, memur, aslen Erzurumlu (İstanbul'u ilk ve kısa ziyaretinde).

Ad

- (1) Bende var, sende var
Bir ufacık dikende var

Ad

- (2) Çarşidan alınmaz
Zembille konulmaz
Dadinden doyulmaz

(Aldatmacadır. Söylenenler zaten öyledir.)

maları gelinine yedirmeye. Birinci sarmayı vermiş, ikinci sarmayı vermiş, sıra üçüncüye gelince, onu tulugun ağzını açarak, koymuş onun içine ve ağzını kendir iplerle sıkı sıkı bağlamış.

Sonra ayran tulumu başlamış sıismege. Sısmış, sısmış, sısmış..., nihayet "booomp!" diye patlamış. El Karısı meydana çıkmış ve hemen İsmail Hoca onu yakalamış. Bir daha da salmamış, evinde çalışmış. Tam on iki sene bu El Karısı İsmail Hocanın evine hizmet etmiş. Evin adamı gibiydi. Ama bir aksılığı varmış yalnız. Ona, "filan işi çok acele yap" dedin mi, El Karısı o işi, çok ağır - ahreste yaparmış. Eğer, "ağır ağır yap" dedin mi, hem çabuk, hem de güzel yaparmış.

Fakat zamanda, bir gün, bu El Karısı, kendisini salmalarını söylemiş. Tövbe ettiğini bildirmiş ve İsmail Hoca da bunu tutup salvermiş.

Serbest bırakılınca da, "Hay vah hay!.. Tam on iki sene yanınızda kaldım da, "Genç ölümünün çaresi nedir?" diye sormadığımız" demiş. Bunlar, tekrar yakalamak istemeler; fakat o kaçıp gitmiş.

Devirsü günü de, köyün yakınındaki bir gölde, kanlar içerisinde, boğulmuş halde görmüşler..

(3) Orak eyri, kan kırmızı
iki sergenin dört gözü

Altın

- (4) Sarıdır safran gibi
Okunur Kur'an gibi
Ya bunu bileceksin
Ya bu gece öleceksin

Balık bk. Geyik - Balık - Süt - Tavşan

Balık bk. İncir - Balık - Kevser süresi

Balık bk. Tüfek - Balık - Tavşan

Cığdem

- (5) Dik durur otlar
Ucunda yumurtalar

Çocuk (a) - Genç (b) - İhtiyar (c)

- (6) Sabahtan dört ayaklı (a)
Öğlede iki ayaklı (b)
Akşam üç ayaklı (c)

Damla (su daması)

- (7) Çit çit mazı
Yerleri kazı

Dil (ağızdaki)

- (8) Altı mermi, üstü mermi
İçinde bir bülbül oynar

Dişler (ağızdaki)

- (9) Sıra sıra söğütler
Birbirine öğütler

Gebe kadın

- (10) Kırk parmak, kırk tırnak,
iki can, bir nefes

Genç bk. Çocuk - Genç - İhtiyar

Geyik (a)-Balık (b)-Süt (c)-Tavşan (d)

- (11) Dağda delayman (a)
Suda Süleyman (b)
Tuzsuz bişen aş (c)
Uyanık yatan kuş (d)

Gölge

- (12) Ben giderim, o gider
Gölge bk. Vapur

Göz

- (13) Bir ufacık mil taşı
Dolamır dağı taşı

İsırgan otu

- (14) Hattır huttur
Arnavutтур
Ağzı yoktur
İnsan kapar
(kapmak = isirmak)

ARASTIRMALARI

İhtiyar Bk. Çocuk - Genç - İhtiyar
İncir (a) - Balık (b) - Kevser süresi (c)

- (15) Meyvada gülsüz (a)
Hayvanda dilsiz (b)
Kur'an'da mimsiz (c)

İz (ayak izi)

- (16) Ben giderim, o durur

Kağıntı arabası

- (17) Gicirhnin micrlisi
Micrlimin gicrlisi
Yarısı canlı, yarısı cansız
Yarısı yenir, yarısı yenmez

Kağıntı arabası

- (18) Dağdan gelir dağ gibi
Kolları budak gibi
Eğildi su içmeye
Bağrıda oğlak gibi

Kapı

- (19) Gider leylim, gelir leylim,
durur leylim

Kapı

- (20) Kara tavuk gakkılar
Kamatları şakkılar

Kaplumbağa

- (21) Altı tahta, üstü tahta
İçinde bir kanlı kahpe

Kevser süresi bk. İncir - Balık - Kevser süresi

Kulak

- (22) Bir ufacık kaşık
Duvara yapışık

Lahana

- (23) Kat kat döşek
Bunu bilmeyen eşek

Makas

- (24) Elini sokunca ağızı givis givis eder

Minder

- (25) Akşam geldiniz bize
Koydum hemen altına

Mum

- (26) Adalarda bir kavak
Ne dahi var, ne budak
Üzerine bir kuş konar
Yanar yanar tüketir

Nar

- (27) Çarşidan aldım bir tane
Eve geldim bin tane

Nar

- (28) Hacilar hacca gider
Cehteder gece gider

Bir yumurtanın içinde
Kırk tane cüce gider

Özengi bk. Yüzengi
Pathcan

- (29) Ard aşağı, mor aşağı
Bunu bilmeyen gâvur usağı

Ramazan ayı
(30) Bir bağım var uzunandan uzunu
Senede verir otuz salkım üzümü
Üzümlerin siyahı yenir, beyazı
yenmez

Ses

- (31) Ben dururum, o gider

Soğan
(32) Yer altında kürkü koca

Süpürge
(33) Tat şurda, tat burda
Tat kapının arkasında

Süt bk. Geyik - Balık - Süt - Tavşan

Şemsiye

- (34) Dedem deve
Girmez eve
Kes başını
Gırısın eve

Tavşan bk. Geyik - Balık - Süt - Tavşan
Tavşan bk. Tüfek - Balık - Tavşan

Tekne

- (35) Çimer çimer
Kazığa biner

Terazi

- (36) Çarıçı çattım
Dolaba attım

Tesi (iğ)

- (37) Djib killanır
Başı sallanır

Tuzak

- (38) Canlı gelir, cansız tutar
Kuran gelir kurtarır

Tüfek (a) - Balık (b) - Tavşan (c)

- (39) Dağda taklar (a)
Suda cıbalar (b)
Burma büyük

Tazi ayaklı (c)

Vapur (veya Gölge)

- (40) Gider gider izi yok
Geri bakar tozu yok

Yumurta

- (41) Havaya attım beyaz, yere
düşünce sarı

Yüzengi (Özengi)

- (42) Tasa bastım, terege çıktıım

148

Folklorcularımız :

Enver Behnan Şapolyo

Yazan : Bora HİNÇER

Eski ve değerli folklore ola Tarih yazarı Enver Behnan Şapolyo, 1900 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Maarif Nizareti Meclisi Kebir ve muciyen azasından Fevzi Beydir. Meşrutiyette Protesto gazetesiini çıkarmış, Teşkilatlı Avalim adile bir eserini de yayımlamıştır.

Şapolyo İstanbul Erkek Lisesinde öğrenimini yaptıktan, İstanbul Üniversitesi Tarih Fakültesinde okuduktan sonra, liselerde tarih öğretmenliği yapmıştır. Ankara Sultanisi, İstanbul Lisesi, Vefa Lisesi, Konya Lisesi ve Gazi Liselerinde Tarih öğretmenliği ödevini görmüştür. Ayrıca Kuleli, Maltepe Askeri Liselerile Harp Okulunda, Yüksek Ticaret ve Turizm Okulu ile Yüksek Tekniker okullarında tarih okumuştur.

Şapolyo, 1922 tarihinde öğretmenlikle beraber gazetecilik te yapmıştır. Önce gazetelerde muhabirlik, sonra da yazı hayatına başlamıştır. Tarihi makaleler, tarihi romanlar yazmıştır. Ziya Gökalp'in etkisi üzerine Sosyoloji ve folklorla da uğraşmıştır. Ziya Gökalp'in çıkarmış olduğu "Halka Doğru" ve "Küçük Mecmuा" daki

Enver Behnan Şapolyo

folklor makalelerini okuduktan sonra folklor araştırmaları yapmıştır.

Folklora ait 1937 tarihinde "Halk Ninnileri" esirini yayınladı, 1946 da "Karagözün Tarihi", "Karagözün Tekniği", "Türk Soyadları", "Türk Menkibeleri", "Türk Efsaneleri", "Alas" adlı eserlerini neşretti.

Bunlardan ayrı halktan masallar toplamış, buniarı "Türk Masalları", "Peri ve Dev Masalları", "Gülbahar Sultan", "Gelinçik Abla", "Sünnet Düğünü", "Şehzade Karabulut", "Périler Padişahı", "Nartanesi", "Kırk Haramiler ve Ali Baba" "Erge-nekon", "Oğuz Han" ve "Dede Korkut Masalları" adalarile ayrı ayrı kitaplara hallinde neşretmiştir.

Eski harflerle 1927 de "Deyler Memleketinde" ve "Cüceler Diyarında" adlı iki eser daha yayımlamıştır. "Gülbahar Sultan" adlı halk masallarını Yugoşlavlar Rüşçaya tercüme etmişlerdir. Şapolyonun yazmış olduğu "Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi" adlı eserinde, Türkmen aşiretlerinin hayatlarını, bîrler halk teşkilatı olan tarikatları da incelemiştir.

"Türk Yurdu" nda, "Halk Bilgisi Dergisi" ve "Ülkemiz" adlı dergilerde de usul ve incelemelere ait yazıları bulunmaktadır.

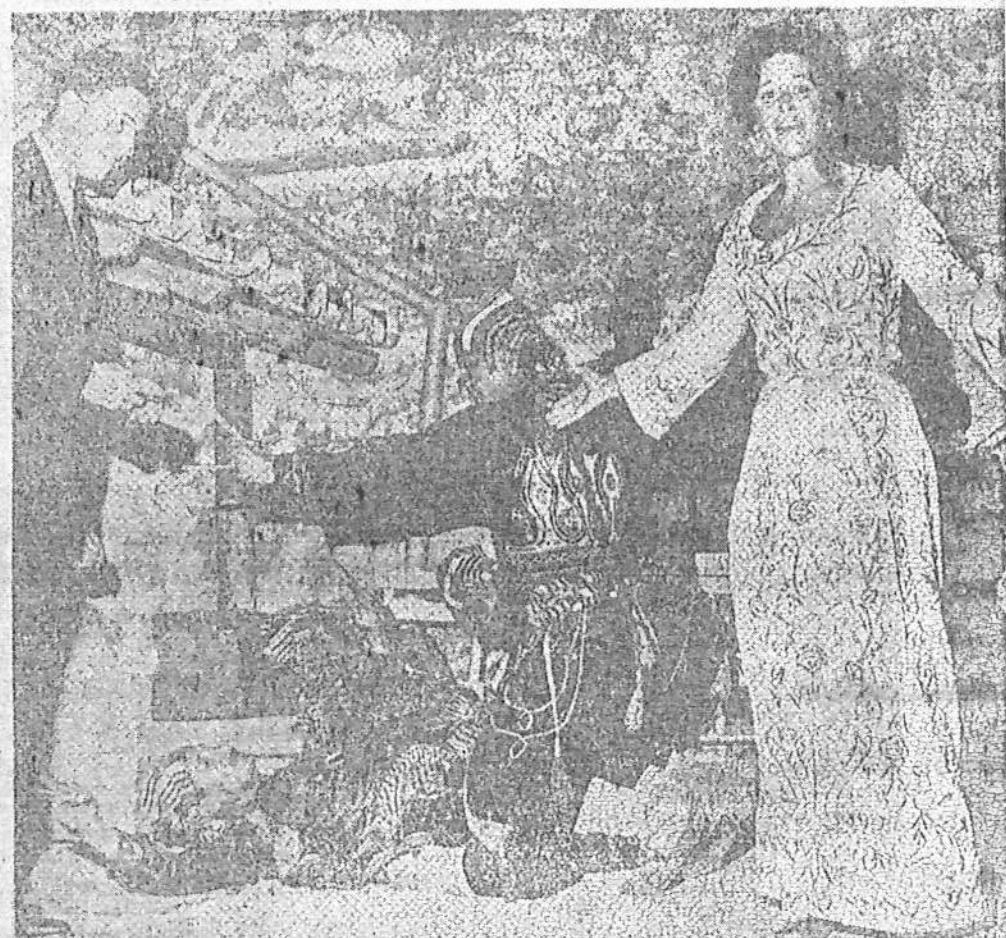
Şapolyonun ayrıca tarihi eserleri de bulunmaktadır. "Kemal Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi", "Ziya Gökalp ve Meşrutiyet Tarihi", "Osmanlı Sultanları Tarihi", "Türkiyə Tarihi", "Türkiye Cumhuriyeti Tarihi", "Türk Büyükkileri", "Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat Tarihi", "Gazi Osman Paşa ve Plevne Savaşları", "Türk İnkilabı Tarihi", "Kuvayı Milliye Tarihi", "Ahlâk Tarihi", "İlk Çağ Tarihi", "Müzeler Tarihi", "Gazi Musa Paşa", "Selçuk Han", "Tuğrul", "Alpaslan", "Melikşah", "Kılıç Aslan" gibi tarihi eserlerile beraber, tarihi romanları da bulunmaktadır. 108 eildir ilili ufkali eser yapmıştır. Aynı zamanda Türk Folkloruna da büyük hizmetleri dokunmuştur.

Ceşitli gazete ve dergilerde tarih ve folklorla ilgili yazıları çıkmaktadır. Halen emekli bir öğretmen olarak Ankaraya yerleşmiş olup, yazı hayatına devam etmektedir.

Ayın Olayları :

Selimiye = Side'de Türk Usulü Evlenme

Yazan : Aziz HALAKPINAR

Amerikalı gazeteci Alfred Friendly Jr. ve eşi Maria Louis, düğünlerinde Kasık Oyunu oynarlarken...

Zamanımızdan daha önceleri "Eski Antalya", daha sonra Selimiye adı ile anılan ve bugün dünyanın cenneti kabul edilen Side köyünde Amerikalı bir çift, bulundukları muhitin örf ve âdetine göre "Türk usulü" evlenmişlerdir. Side köyü kurulduğundan bu yana, böyle hareketli ve böyle "bereket-

li" bir düğüne şahit olmamıştı.

Amerika'nın tanınmış gazetecilerinden Türk dostu Alfred Friendly, üç seneden beri oturduğu Side'de, yine kendisi gibi meslek gazeteci oğlu Alfred Friendly Jr., yıl, Türk geleneklerine göre evlendirmiştir. Gelişinde Amerikalı olan 55 yaşındaki gaza-

tecinin tek kelime ile "şahane" düğününde, Antalya Valisi Şerif Tütün ile mülki ve askeri erkân davetî olarak bulunmuştur.

Şimdîye kadar ilk defa bir yabancının nikâhını kıydığını söyleyen Manavgat Belediye Başkanı Remzi Güven, 29 yaşındaki Amerikalı gelin Maria Louis ile 30 yaşındaki damat Alfred Friendly Jr. nin karşısında bir hayli heyecan duymustur. Belediye Başkanı, Amerikalı çift, birbirlerini eş olarak kabul edip etmediklerini sordugu zaman, gerek gelin Maria Louis, gerek damat Friendly Jr. Türkçe olarak "Evet" cevabını vermişlerdir. Nikâh töreninde damadın şahitliğini Antalya Valisi Şerif Tütün, gelininkini ise Manavgat Kaymakamı Feyzi Baysan yapmislardir.

Türk ve Amerikan bayrakları ile donatilan düğün evine, Anamur'dan özel olarak "Kaşik Ekibi" getirtilmiş, tamamen Türk adetlerine göre yapılan düğünde davul ve zurnalar ortalığı inletsin, genç Amerikalı çift de yine Türk geleneklerine göre "Çiftetelli" oynamışlardır.

Alfred Friendly Jr. New - York Times gazetesinin Endonezya muhabiri, Washington Post'ın 28 yıllık yazarı babası Alfred Friendly gibi, o da meşhur bir gazetecidir. Friendly Jr., New - York'ta Modern Sanat Müzesinde çalışan sempatik Maria Louis ile tanışmış ve her ikisi de kısa zamanda birbirlerine aşık olmuşlardır. Geçen hafta Afrika'ya, Lagos'a tâyin edilen Alfred Friendly Jr. 3 yıldan beri Side'de 99 yılliğimi 60 bin liraya kiraladığı şahane manzaralı evinde oturan babasının arzusu üzerine sevgilisini koluna takmış ve kendi ifadeleleriley "dünyanın cenneti" sayılan bu köye gelmişlerdir. Gerek kız, gerek Friendly Jr. istikbale alt plânlarmı iki katlı bu köy evinde hazırlamış ve Türk adetlerine göre evlenmeyi kararlaştırmışlardır.

Uzun bir hazırlık devresinden sonra bütün işler tamamlanmış ve Maria Louis ile Amerikalı gazetecinin önce Türk vatandaşlığı gibi nikâhları kıylımıstır.

Üzerinde bir asırılık olduğu bildirilen saat üstüne altın sırma ile işlenmiş eibiseyle, Osmanlı hanedanına mensup bir saray hanımını anduran gelin Maria Louis, kendisi gibi sempatik eşini bütün gece boyunca durmadan yanaklarından öpmüşdür.

Bütün köy halkını davet edememenin üzüntüsü içerisinde bulunan baba Friendly, köyün tek camiline güzel bir hali hediye etmiştir.

★

A Y I N D İ G E R O L A Y L A R I

Ahmet Borcaklı'nın Konserleri

20 Şubat - 1 Mart tarihleri arasında, (RCD) Bölgesel İşbirliğini Geliştirme Teskilatı Kültürel Programı çerçevesinde, Millî Kütüphane Güzel Sanatlar Başuzmanı tenor Ahmet Borcaklı bir resital vermek üzere Tahran'a gitmiştir. (RCD) Kültür Komitesinin İran Kültür Bakanlığı Salonlarında düzenlediği konserde Ahmet Borcaklı, piyanist Mithat Fenmen'inliğinde tanınmış Türk Bestecilerinin eserlerini (Armonize edilmiş halk türkleri) sunmuştur. Daha sonra Kâbil'e geçen sanatçılar Afganistan Radyosu Oditoriyumunda da bir konser vermişlerdir. Heriki konserde çok başarılı geçmiş ve genis bir ilgi uyandırmıştır.

Robert Kolej Kültür Haftası

Robert Kolej Yüksek Okullar T. Birliği tarafından düzenlenen Kültür Haftası 24 - 29 Nisan tarihleri arasında yapıldı. Müziğinden açık oturumuna, tiyatrosundan halk oyunları gösterilerine varincaya kadar sanatın muhtelif kolları dile getirildi.

Hikmet Şimşek yönetimindeki Ankara Devlet Konservatuvarının 90 kişilik korosunun konserini, "Türk Gençliğinin Görevi" adlı bir açık oturum takip etti. Bütün bunlar dersle millî kültürül ve folkloru bir arada yürütmesini bilen, bir ders haline getirmiş bir Kolejin alkuşlanmasığa değer gösterileriydi.

Cahit Özelli'nin Konferansı

4. 5. 1967 günü akşamı Millî Folklör Enstitüsünde Enstitü Müdürü Cahit Özelli, Ankaralı derleyicilere bir konferans vermiştir. Konuşmasında Türk folklorunun ve medeniyetinin eskiliği, üstünlüğü üzerinde durmuş, ayrıca derleme metodları ile kadrolar hakkında bilgi vermiştir. Daha sonra dinleyiciler arasında bulunan Aydin Senatörü İskender Cenap Ege, Millî değerlerimiz üzerine ilgi çekici bir konuşma yapmıştır.

T.F.A.

152

Dede Korkut Masalları :

Bey Bögrek'in Konya Varyantı

Derleyen : Bilgin ÖĞÜTVERİCİ

di dengimi buldum" diyerek, Bey Bögrekle o gün evlenmek ister.

Bey Bögrek "Bizim işimiz var, dönüste uğrarız" diyerek, tekrar yola revan olular.

Günlerce sonra Yedi Kralın hududuna vasıl olurlar. Yiyecikleri tükenmiş, üstleri başları paralanmış, kendileri bitkin bir vaziyette çayırın üstüne yatarak uykuya dalırlar. Yedi Kralın askerleri bunları uyarır, yakalıyarak Kralın huzuruna çıkarırlar.

Kral, bunların derhal zindana atılmasını emreder. Aylar geçer. Bir bayram günü elleri kelepçeli bir vaziyette memleketi dolasırlarken kralın sarayı önüne gelirler. Kralın kızı da bunları görünce, kız Bey Bögreh'e aşık olur. Ve bunların kim olduğunu sorar. Akşam olur, bütün esirler tekrar zindana kapatılırlar.

Gece yarısı olunca kralın kızı zindanın önüne gider ve Bey Bögreh'i usulca çağırır. Bey Bögrek zaten gece gündüz, bu vaziyetten nasıl kurtulacağımı düşünüp gece gündüz uymaz, Allaha niyaz eder dururmuş. Kapı tarafında bu küçük tikirtiyi duyarak kapının yanına gitmiş.

Kız "Bey Bögrek, Bey Bögrek, benim dinimi kabul edip benimle evlenirsen seni buradan kurtarırırm" demiş.

Bey Bögrek "Bunu kabul edemem, Hak din ne tarafda içimizden dua edelim. Hangimizin duası kabul edilirse, kapı açılsın buluşalım," demiş.

Evetlâ kral kızı dua ederek kapının açılmasına dilemiş. Fakat kapının önündeki büyük taş kırırdamamış. Bunun üzerine Bey Bögrek, Allaha dua eder, yalvarır, "Allahum sen bana kuvvet ver, şu kapıyı açayım", deyip kapıya yüklemiştir. Allahın kuvveti ile kapı bir anda açılmış. "İşte bugün mü bizim kuvvetimizi" demiş. Ve her gece bu vaziyette buluşurlarmış.

Yine bir gün Bey Bögrek derin düşünürken, bir ihtiyanın "Takunyalar, oyuncaklar satarım" diyen sesini duymış. Bu sesin kendi kulağına yabancı geldiğini görmüş.

Zindancı başına yalvarıp yakarımış, ihtiyarı oraya çağrıtmış. Sağı sakalı birbiri-

153

ne karışmış olan ihtiyar "Ne isterisin oğul" diye sormuş.

Kafasını kaldırıp Bey Bögrehin yüzüne baktığı zaman "Vay Bey Bögrehim" diye boynuna sarılır. Memleketinde olanları anlatmağa başlar. "Padişahım tahtından indirildi, ben kovuldum, babamın gözleri kör oldu. Memleket fena vaziyette" deyince, Bey Bögreh deliye döner. Gece kral kızı gelince, kırk gün zindancı başından memleketine gidip gelmesi için izin alması ister.

Kralın kızı da "kırk güne kadar gelmezsen kırk arkadaşını kılıçtan geçirtirim" der.

Bey Bögreh, hemen arkadaşlarıyla vedalaşıp yola revan olur. Kralın kızından aldığı at fazla koşmaya dayanamayıp yolda çatlar. Bay Bögreh Allah'a dua etmeye başlar ve şu türküyü söyler.

Saliver Allâhim saliver Cengî Bozumu
Dağılarda kaldum kuşlara yem oldum.
Saliver Allâhim saliver Cengî Bozumu

Derken, karşısından tozu dumana katmış bir at peydah olur. At yanına gelince dile gelir. "Aslanum, Bey Bögrehim, sen kendini düşünür, beni düşünmezsin. Ağzında ge-

mim, derin ot buldumsa otladım, derin su buldumsa içtim, Ağzındaki yosunlara bak ne hale geldim. Sen benim gemimi alip, orada bıraksaydın, ben seni kaçırırdım. Ben de esir olmamak için kaçtım. Seni kurtaрамadım".

Deyince Bay Bögreh gözyaşları arasında atını öpmeye başlar. At "Haydi, şimdi ayağının altında bir avuç toprak al ve atla, Bu toprağı babanın gözlerine süresin" der. Bundan sonra Cengî Boz, Bey Bögreh "Yum gözünü, aç gözünü" dediği zaman şafak sökerken memleketinde kendini görür. Doğru babasına gider: "Baba, Bey Bögreh'ten haber getirdim" deyince, sesinden tamir ve sarılaş dolas olurlar. Bey Bögreh cebinden tozu çıkararak babasının gözüne sürer. Gözleri açılır. Hemen birkaç gün içinde babasını tahta oturtur, padişah yapar. Ve tekrar Yedi Kralın anahtarını alıp öyle döneceğini söyler. Arkasından bir ordu yollaması da söyleyip başıyla vedalaşıp yola revan olur.

Gelelim kralın kızına. Aradan kırk gün geçtikten sonra kral kızı deliye döner. Bey Bögrehin kırk arkadaşını alıp önlüne dizdirir. Bey Bögrehin kendi başına kurtarıp kaçtığını zanneder ve kırk arkadaşının kılıçtan geçirilmesini emreder.

Bu anda karşısından tozu dumana katmış bir atının geldiğini görüler. Bunun Bey Bögreh olduğunu Cengî Bozdan başka bir atın bu kadar hızlı koşmadığını kral kızı na söylerler.

Biraz sonra Bey Bögreh karşılarda görünürl. Ve kral kızı Bey Bögrehin doğruluğuna hayran olur. Onunla memleketine döneceğini söyler. Bey Bögreh buraya Yedi Kralın anahtarını alımağa geldiklerini söyler. Kız da giderek anahtarları ve eşyalarını alarak gelir. Ve hep beraber yola çıkarlar.

Biraz sonra babasının gönderdiği ordular da arkasından gelir, memleketi zapterler. Kralın kızı, Bey Bögreh, Vezirin oğlu ve kırk arkadaşı geri dönerlerken beylige uğrayarak kabak güzelini vezirin oglunu alırlar ve memleketlerine dönerler.

Kırk gün kırk gece düğün yaparak hepisi evlenirler. Böylece Bey Bögreh te sözünü yerine getirmış olur.

(16. 1. 1958 de Konya'da annesinden dinlemiş ve yazmıştır). T.F.A.

(Folklor : 67)

154

Kars Folkloru :

Posof'ta Giyim, Çalrı, Oyun ve Düğün Geleneği

Yazar : Cemender ARSLANOĞLU

yunları erkekce, Kadın - Erkek oyunları her ikisine uygun karekter taşırlar.

IV. DÜĞÜN KAİDELERİ :

A. ERKEKLERDE : Başta : Mendil, Külâh, Kabalak, Sarık. Sırtta : Çoğha, Yakasız gömlek, Kazaki (işlemeli), Yelek. Önde ise boyundan bele kadar uzanan ucunda yelek cepine sokulu gümüş köştek, Elinde işlemeli beyaz mendil, Belinde şal kuşak, Zigva şalvar. Dize kadar uzanan, desenli, işlemeli, boğazı katlamalı çorap, Ayakta çarık veya kundura.

B. KADINLARDA : Başta : Baş örtüsü, Silgi, Yazma, Uçtum, tavşal, Kattığha, Katığha üzerinde altın ve pipanurlar, kayanla işleme. Boğazında altunlar, Sırtında, Zubun, Kolunda kolçak, Belinde gümüş kemer, Kaftan fistan, Önde peştamalı uzun Tuman (don), Ayakta uzun boğazlı yün çorap, Ayakta kundura veya çarık.

II. ÇALGILARI :

A. ÇOMAK — ÇUBUK VE ELLE ÇALINAN : Davul.

B. NEFESLE ÇALINAN : Zurna, Mey, Kaval, Tulum, Dündük.

C. TELLİ ÇALGILAR : Saz.

III. HALK OYUNLARI :

1) Sırf erkek oyunları,

2) Sırf kadın oyunları,

3) Erkeklerle - Kadınların birlikte oyunları, Kadın oyunları kadınca, Erkek o-

(Basın : 16346 — 65)

155

yunları erkekce, Kadın - Erkek oyunları her ikisine uygun karekter taşırlar.

IV. DÜĞÜN KAİDELERİ :

1) Athı Toplama kaledesi : Düğün evine dügen istirak edenleri toplamada Davul - Zurnanın davetçi ile davet edilecek şahsn evine kadar gitmesi, davul - zurnanın çalığı Suvaştropol havası ile davetlinin düğün evine gelirken önünde çalınan kaydeye (Hayava) denir.

2) Ofurak hayatı (Kaidesi) : Athilar düğün evinde (Düğün sahibinin odasında) toplandıkları zaman : Davulcu veya başka ca kışilerin, zurnanın çalığı "Meyi" denilen kısa ve oda/Kapalı-Yer zurnası ile davulcunun Çomak/Tokmak yerine parmaklarıyle çaldığı davulun eşliğinde tek solo ve bazen ikili olarak türkçe söylemesidir. Bu sıradı en çok şu havalar söylenilir, 1) Koroğlu, 2) Koçaklıma, 3) Yar hayatı, 4) Cezair, 5) Paşa - Köşlü, 6) Derbeder, 7) Kerem havaları, çalmır söylenenir.

3) Vol Kaidesi : Düğün sahibi ile athilar birlikte davul - zurna ile kız evine gitmekten yol boyunca ve uğradıkları köylerde davul - zurnanın çalığı: Çirit, Koroğlu, (Güzellemesi, Koçaklıması, Gureşi) havalarına denir.

4) Kına yakma, Ağlatma, Baş bağlama havası : Gelinin eline babasının evinde kına (Konulurken) yakılırken, elbiselerini giyip başı bağlamırken, baba evinden ayrılrken ağlayan gözlerine hitaben davul zurnanın çalığı: Ağlatma, Ağır ağlatma, Yürükl havalara denir.

5) Gelinin evden çıkışması kaledesi : Gelinin elbiselerini giydikten sonra, kaynatası veya kaynata vazifesini yapacak şahıs gelinin kolundan tutarak gelini dışarı çıkarırken davul ve zurnanın çalığı : Paşa - Köşkü, havasına denir.

6) Gelinin ata binmesi kaledesi : Gelin babasının evinden çıktıktan sonra oğlan evi tarafından getirilen bir ata bindirilir. Bir kişi atı çeker, oğlan makarı sağda, kız makarı da solda durarak kızı ata bindiriken çalınan: Athı-Hayası/Kaydası, Koroğlu, Suvaştropol ve Cezair havalarına denir.

Gülnar'dan Ninniler

Nennisine nen olduğum,
Al evine çul olduğum,
Kendisine kıl olduğum
Nenni yavrum nenni.

Nenni nenni nestemeli,
Seker ile beslemeli,
Küçükükten ıslanmalı
Nenni yavrum nenni.

Nenni dedim uysun,
Allah dedim büyüsün,
Tıpış tipış yürüksün
Nenni yavrum nenni.

Pısı pısı mav dedi,
Bır kaşıkçı yağı dedi,

Yağ olmazsa bal olsun,
Benim yavrımı sağ olsun,
Nenni yavrum nenni.

Nennisine neledigim,
Ak bohgama beledigim,
Bir Mevlâdan diledigim
Nenni yavrum nenni.

Nenni nenni neslenesi,
Ana sütlünden beslenesi.
Babası beyler başı
Anası kadın kişi.
Nenni yavrum nenni.

Asmaya kurdum salneak,
Elline verdim oyuncak,

Derleyen : Günlüt ARTAN

Nenni dedim uykun geliniek,
Nenni yavrum nenni.

Dandili dandili dat bunda,
Eğerlenmiş at bunda
Eğere de sığmaz g.. bunda
Emmi de dayı çok bunda
Nenni yavrum nenni.

Burada birliği sağlamak üzere son misralarda "yavrum" kelimesini kullandığımız yerde "oğlum", "kızım", "gülüm" kelimeleri konarak da söylemektedir.

7) **Yol Kaidesi - Çiritleme** : Gelin babasının evinden düğün alayı ile kocasının köyüne doğru hareket ettiği zaman geçtiği köy ve yollarda çalınan: Körögöl, Cenklema ve Paşa köstü havalarına denir.

8) **Gelin kocasının evinde attan inerken** : Gelin kocasının evine doğru yürüken çalınan: Karabağ ve kol salım' kaidelerine denir.

9) **Gelinin güveği ile gerdeğe verilmesi**: ve gerdekten sabahın ıçkarılması havası: Davul - zurnanın çaldığı gerdek havası ile olur.

10) **Duvak açma ve harlar** : Gelinin başı kocasının evine geldikten bir gün sonra davetliler huzurunda sağıdı denen bir şahıs vasıtası ve kama ile başındaki duvak kaldırılır. Duvak açıldıktan sonra, oğlan - kız taraftarları ordaki davetlilerin de iştiraki ile ağır bar oynar ki :

Bütün bunların hepsine düğün kaidesi Düğün havası denir.

V. OYUN ÇEŞİTLERİ :

A. TEK OYUNLAR : Bazen bir şahıs ekerise çif şahısların el ele tutmadan karşılıklı veya aksi istikamette, bazan birbirlerini takiben oynadıkları disiplinli simetrik oyularla denir.

1. Posof Karabağı (2)
2. Sarı çiçek (3)
3. Hançer Barı (2)

+56

4. Posof Telloso (1)
5. Kol sarma (1)
6. Köroğlu (2)

B. BARLAR : Beşden ziyade şahsin diizi biçiminde durarak grup halinde başlangıçta elele tutarak sonra omuzlarından tutarak yavaştan hızıyla doğru oynanan bir oyun nevidir. Başta oynayana "Bar başı" sonra oynayana "Pöçük" denir, her iki oyuncunun elinde de işlemeli beyaz mendil vardır. Bu bölgenin yiğitlerine "DA-DAŞ" denir.

1. Ağır bar (3)
2. Diz kırma (2)
3. Horom (3)
4. Sakşak (2)
5. Yayla bari (3)
6. Tamzara (2)

Not : Parantez içindeki rakamlar tempo sayısını gösterir. 1. Ağır, 2. Orta, 3. Hızlı.

C. HALAYLAR : Toplu, düz, dizi halinde (4, 6, 8, İlâh) kadın veya erkeklerin türkçe söyleyerek oynadıkları disiplinli bir çalgısız oyundur, imece, yırgat'ta ayrıca çalgı olduğu hallerde oynanır.

C. GÜRES KAİDESİ : 1. Güreşe çıkış.
2. Güres tutus.

3. Güreste yemme / Yıkma . Galip gelme.
Kaideleridir.

D. ÇIRİTLİME : Çirit kaidesi çalınır.

Tacik Atasözleri Üzerine Yeni Yayınlar

Yazar : Natalia BASCHMAKOFF
(Helsinki)

Çeviren : Muzaffer UYGUNER
(Ankara)

Folklorun en eski bigimlerinden biri olan atasözleri, Tacik şair ve yazarlarının ilgisini yüzüller boyu çekmiştir. "En ünlülerde dahil olmak üzere kitaplarda atasözlerini anmayan hiç bir şair yoktur. Klâsik çağdaki İran edebiyatı (ayhi zamanda Tacik edebiyatı) çok sayıda atasözüne yer vermiştir. Bu atasözleri, çok kez, yazarlar tarafından manzum olarak da kullanılmış ise de daha çok Tacik halk edebiyatında yer almıştır" (1).

Daha X. yüzyılda bazı atasözleri Tacikler arasında bazıları bugün de yaşamaktadır. Arapçaya çevrilmiş olup onlara Arap edebiyatında rastlanmaktadır (2).

İran - Tacik atasözleri ile ilgili ilk kitap 1644 - 45 yıllarında Muhammed Cebelrudî tarafından düzenlenen ve sonraları İran'da birçok kez basılan kitaptır. Cebelrudî'nın kitabında, M.A. Tisdall'in "Modern Persian Conversation Grammer" (Londra, 1902) adlı kitabında da denildiği gibi, eskimiş atasözlerini de bulmaktadır. Aynı dönemde, Tisdall'den yararlanan V.I. A. Gordlevskij'de de buluyoruz : "... iyice incelersek, bu atasözlerini edebi kitaplarda bulabiliriz ancak, yaşayan dilde değil" (3). Bu iki yazar da, bugünkü İran dilinin, atasözleri ile dolu bulunan Tacik dilinden çok şey aldığı söyлемek istiyorlar.

İhtilâlden sonra yayımlanmış ilk eser 1931 yılında Hakim Kerim tarafından düzenlenmiştir. Yaşayan 665 atasözünü toplayan bu kitaptan sonra -hepsi Tacik dilinde- 1934 ve 1940 yılları arasında birçok kitabı yayıldı. Bu kitapların en önemlisi, biraz da edebiyatla ilgili bir bilimsel çalışma olan, A. Mirzojev'in "Dar borajı zar bulmasalıho" adlı kitabıdır, atasözleri, burada edebi ilgilerle gösterilmiştir.

1940 dan sonra, birçok gazetedede, dergide sayısız yayın yapıldı. 1955 - 56 da A. Z. Rosenbeldt ve R. Amanov ilk kez bilimsel notlarla bir kitabı yayımladılar. 1956 da 1500 kadar atasözü bulunan V. Asrorî'nin büyük kitabı yayımlandı, bunların arasında eski "edebî" atasözleri ve Arapça çevirileri de bulunmaktadır.

1957 - 1959 yılları arasında üç yeni ki-

tap çıktı, ki birincisini hassaten anmak isteriz: Bu D.G. Reznik'in (4) kitabı olup bölggesel (Kulab bölgesi) ilk eser ve yazارınca bir bölge ağrı olarak nitelendirilen değerli bir kitaptır. Öbür ikisi Abdullah -zade'nin ve Z. Vahidov'un kitaplarıdır. Bu üç kitapta, atasözlerinin kullanımlığı metinlere de yer verilmiştir.

B. T. Tilalov ise genel olarak atasözleri hakkındaki ve özel olarak Reznik'in eserini eleştiren bibliyografik bir görüşle eğilmiştir konuya. Ona göre, atasözlerinin alfabetik sıralanması hiç de uygun bir yol değildir, yorumlar da istenildiği gibi derinleştirilebilmiş可以说lamaz. Olumlu bir eleştirmeye olarak doğru noktalama ve uygun telefuzdan başkası yapılamamıştır. Şöyle özetliyor: Tacik atasözleri ile ilgili yeter sayıda yayın vardır, fakat Tacik atasözleri hakkında yetecekle yayın yoktur.

ÖZÜR : Dergimizin 213 Numaralı ve Nisan 1967 tarihli sayısının 4395. sayfasında çıkan "Proverbium - Atasözleri Dergisi" başlıklı yazı muharririnin adı unutulmuş, sadece çeviren arkadaşımız Uyguner'in adı yazılmıştır. Yazının adı Charles Speroni'dir. Kendisi Los Angeles California Üniversitesi öğretim üyesidir.

(*) B. T. Tilalov: *Novye publikatsii tâdzikskih poslovits i pogovorok. Utsenyje zapiski LGU*, No: 306 da yayımlanmıştır. Leningrad, 1962.

(1) H. G. Korgulu : *Persidskije poslovitsy v transkriptsiy V. A. Gordlevskogo*. M. Izd. AN SSSR, 1953, s. 116.

(2) E. G. Browne : *A Literary History of the Persia*, cilt I, Londra, 1919, s. 479; Je. E. Bertolz : *Persijskaja poezija v Buhara X. veka*. Trudy In-ta vostokovedenija, X. M. - L., 1935, s. 15.

(3) M. A. Gafarov; VI. Gordlevskij: *Persijskije poslovitsy. Transkriptsiya*, perevod i kommentarij. Drevnosti vost., cilt IV, M., 1918, s. 2.

(4) D. G. Reznik: *Poslovitsy i pogovorki b. Kulabskoi oblasti* (kağıt dislektologiteskij material. Uts, zap. Kulabskogo gos. ped. inšt., Kulab, 1957).

157

Mahmut Kemal Yanbeğ İçin...

Yazan : Ord. Prof. FINDIKOĞLU Z. FAIRİ

Sıkıntı bir dünyada, bu sıkıntıları bir kat daha artıran gazeteleri bazan görmekten de çekiniyoruz!

Böyle bir güne rastlamış olacak ki bir aziz dostun dünyamızdan göçüsünü ancak iki ay sonra evlatlarının bir ziyareti vesilesiyle öğrendim.

Birden vurulmuşa döndüm, Mahmut Kemal sıradan bir tanış dejildi. Babamın Bayburt kadısı olduğu zamanı hatırlıyor ve her görüşmede ondan bahsediyordu. Vazifesini İstanbul'a naklettiği günden beri, çeşitli toplantı vesilelerile, çocukların tahsilîyle olan ilgiler dolayısıyla, şair olan oğlu Turan ve İktisat ve Edebiyat Fakültelerinde yetişmiş olan kızları, onunla aramızda da ha sık haberleşmeye vasiyah yapardı. Muallimler Birliği, Bayburt Kültür Cemiyeti, Erzurum

Yardımlaşma Cemiyeti, Türk Folklor (Halk bilgisi) Derneği ve Derneği organlığının yapan "Türk Folklor Araştırmaları" Dergisi hissi bağılığımızı sosyal ve fikri münasebetler sahalarında takviye ederdi. Hele "Bayburtlu Zihni", "Bayburtlu Celâli" gibi halk şairleri üzerinde birbirimizi tanımadığımız uzun yıllar boyunca müsterek gibi görünen alâkalarımız dostluğunumu objekeleştiriyordu. Bayburtlu Zihni'nin oğlu Reyval'ı tamaması onu şair hakkında tek ihtişas adamı yapmıştı. Bana yaptığı yardımını gösteren sari kâğıth mektep defterinin yaprakları halâ elimdedir.

Tortum Derneği tarafından nesredilen "Erzurum Manileri"nin hazırlanmasına vasita olmuş, bir nüshası Erzurum şevresinin bu çok değerli halkiyatçı-

Mahmut Kemal Bey, belii bir memlekî şevresinin folklorunu anlayışlı bir şekilde anlatan, hafızasındaki şahslara ve yazıları vasıtasyile gelecek nesilere bırakmasını bilen ender folklorlardan biridir. Erzurum İdadisinde ve bütün eski idadilerde yetişen ve bugünkü Üniversitelerin bile yetiştiremediği kültürlü bir münevver muallim tipi daha aramızdan ayrıldı. Çocuklarını yetiştirmek için bir Orta Öğretim mensubunun bütün imkânlarını çırpinarak harciyan, gerek aile ve meslek hayatında, gerek filkiş şevresinde bir iz ve eser bırakmak kaygılarıyla davranan Mahmut Kemal'i Erzurum ve Bayburt'un kültür teşekkürleri, günün genliğine bir nümu olarak göstermeliyler.

Yanbey 44 yıllık öğretmenliği sonunda jübileinde...

158

ARAŞTIRMALAR

Bayburtlu Zihni'nin hemşerisi olan Mahmut Kemal'in aile fertlerine, hemşerilerine en yakın ilgi gösteren "Türk Folklor Araştırmaları" Dergisi mensuplarına başsağlığı dilerim. Aziz dost Mahmut Kemal'e Tanrı'dan gani gani rahmetler...

Not : Yazında bahsi geçen ve hastalık anlarında yazıldığı anlaşılan satırları buraya geçiriyorum. Yazi tamamlanmadı, yarılmış!

"Kardeşim Ziyaaddin Fahrî'nin bana gönderdiği "Erzurum Manileri" ni dikkatle okudum. Her okudukça Erzurum ovasının güzel hatalarını bir daha tatmış oluyorum. Hıç unutmadım 1322 (1906) Ramazanında bir kuş günü İdadî Mektebi tatilinden istifade ederek Bayburt'a annemi, babam görmeğe gitdiyorum. Soğukun şiddetinden atların ağızlarındaki köpekler buz parçası olarak yere düşüyor. Aşkale öndeğeki Çırıç Meydanında soğuk her seye savaş açmış, benliğini gösterip meydan okuyor. Dağlar: Mehmet Ali çağrıyordu. Bu kadar korkunc soğukta atların aldığı arpı bizim sabahleyin yediğimiz bal, yağ dayanışın gençlikle beraber en büyük sebeplerini teşkil ettiyor. İşte bu kuş gecelerinde Erzurum ve havaisinin Pasin, Tortum, Aşkale, Bayburt kadınları, kızları onları arasında 12 - 13 yaşlarını ilkokulu bitirmiş yiğitlik çağına adım atmayı başlayan delikanlıklar uzun gecelerde mühitine, ailesine göre Tortum'da dut kurusu, Erzurum Pasin'de leblebi, kavurka, Pasin'de elma - erik kurusu Bayburt'ta kavurka, bazan şekerle sindik yiyen gene kızların dul aylanın yetişmiş kızların askerdeki küçüklerin, nişanlıları, yahut bir yıl önce hasretlini almayıp kurası çıktıığı için orduya koşan mehmetçigin hasretli gelinlerin yanlarında üç, dört yaşıdan tutunuz da on iki yaşına varan

Mahmut Kemal emekli olduğu gün arkadaşları ona yaptığı törende...

ilk okul okuyucuları bulunan bu mübarek toplantıda "Sançma" yapılır, ondan sonra Maniler söylemeye başlanır. Sançma bir işaretdir. İlk Sançma'yı 30 - 40 yaşındaki anneler açırlar. "Emine kız! Senin bahtına ne çıktı?" dedikten sonra iş kızı, Sonra 50 - 60 yaşındaki nineye de İşe karışırlar. Hasret hasreti, sevda sevdayı açar, çok zaman acı, hasın günler hatırlanır, yüzde on bile mesut günlere yer kalmaz. Çivar kazalarда kaymakamlık yapan ve kendisini halka verdiği anlaşılan Şehit Oğul Süreyya Bey yere gerek kendisinin ve gerek arkadaşları olan ilkokul öğretmenler-

inin topladıkları madilleri samimi bir duygul ile memlekete mal etmiş. Kimlerin kendisine yardım ettiğini derileyenler arasında tabir caizse hiç bir mütaħħa yürütmeyen bardak dizer gibi sıralanmış.

Bu mübarek isimler birbirini takip ediyor. Eğer köylerin, mahallelerin, ailelerin adları yazılısa idi geleceğe çok zengin ve büyük miras gibi devredilecekti (1).

(1) Merhumun bahis mevzuu ettili (Erzurum Manileri) için arzu eden folklorcu ve edebiyatçular su adresce başvurabilirler :
Tortum Kalkınma Derneği
Cemberlitas, No. 43 —
İSTANBUL.

159

Babam Mahmut Kemal Yanbey ve Biyografisi

Yazan : Sevinç YANBEY

7 Mart 1888 tarihinde Bayburt'da doğdu. Babası Mehmet Ali Efendi, annesi Sadet hanımdır. Yanbey ilk ve orta tahsilini Bayburt'da, lise tahsilini Trabzon ve Erzurum'da ikmal etti. Bir yıl Mekteb-i Hukuk'ta okudu. Bilâhare İstanbul Darülfünun Edebiyat Şubesini 1911 de bitirip hayatı atıldı. İlk hizmeti Erzincan İdâsi'ndedir. Sonra Sivas İdâsi'nde, bilâhare Bayburt, Tokat, Trabzon Ortaokullarında tarih öğretmenliği yapmıştır. 1946 yılında İstanbul'a naklini yaptırdı. Şehremni Ortaokulu, Pertevniyal Ortaokulu ve son olarak 1954 yılında kırkdört yıllık öğretmenlik hayatını, Eyüp Ortaokulu'ndan emekli olarak bitirdi.

Çok müntazam bir tahsil yaptı. Mutlakiyet, Meşrutiyet ve Cumhuriyet Devrinini yaşadı. Birinci ve ikinci Dünya Harbinin felâkâtlerini gördü. Ömrünün sonuna kadar öğrenmek ve öğretmek azmîyle yaşadı. Fikirlerini yazıp neşretnmekten ziyade yetiştiirdiği talebelerin şâhsında en büyük eserlerini gördü. Daima gerçekin yanında hakkın amânsız müdafî olmuştur. Talebelerine aşlamak istediği en mühim fikir : Onların vatanperver, mefkûreci, Türk milîyetçisi ve mesleklerinde muvaffak örnek insan olmalarıdır.

Yanbey, çetin bir araştırmacı idi. Halukin içinden yetişmiş bir halk çocuğu olarak onların hayat felsefelerini, yaşamışlarını, binlerce sene öncesine varan benliklerini incelemiş, masallarını, hikâyelerini derlemiştir, not defterini doldurmuştur.

Mondros Mütarekesinin karanlık günlerinde Türk izzeti nefsiyle oynamak istiyen bir İngiliz generaline attığı tokatla, Türk İstiklâl Mücadelesinin sessiz gösterisiz tarihîmin sinesinde bilinmiyen bir cesaret ve kahramanlık örneği olarak yaşamaktadır.

Babam Mahmut Kemal Yanbey, 27 Ocak 1967 günü, 79 yaşında iken, İstanbul'da, Hakkın râhmetine kavuşmuştur.

YANBEY'İN DERGİLERDE ÇIKAN YAZILARI

★ Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde :

— Türk Takvimi Hakkında 1951 Mart, Yıl: 2, Cilt: 1, Sayı: 20.

— Körôğlu İstanbul'da 1953 Temmuz, Yıl: 4, Cilt: 2, Sayı: 48.

— Bayburt Folkloru 1960 Ekim, Yıl: 12, Cilt: 6, Sayı: 135.

— Bayburt Varyantina Göre Beybögrek Masâli 1960 Aralık, Yıl: 13, Cilt: 6, Sayı: 137.

— Beybögreye ait ikinci hikâye : 1962 Nisan, Yıl: 13, Cilt: 7, Sayı: 153.

— 1938 de Bayburt'ta saz şairleri haftası I, 1963 Mayıs, Yıl: 14, Cilt: 8, Sayı: 166.

— 1938 de Bayburt'ta saz şairleri haftası II, 1963 Haziran, Yıl: 14, Cilt: 8, Sayı: 167.

— 1938 de Bayburt'ta saz şairleri haftası III, 1963 Ağustos, Yıl: 15, Cilt: 8, Sayı: 169.

— 1938 de Bayburt'ta saz şairleri haftası IV, Aşık Hierani, 1964 Ocak, Yıl: 15 Cilt: 8, Sayı: 174.

— Aşık Hierani'nın Şiirleri V, 1964 Haziran, Yıl: 15, Cilt: 8, Sayı: 179.

— Aşık Hierani'nın Şiirleri VI, 1965 Ocak, Yıl: 16, Cilt: 9, Sayı: 186.

— Bayburt Âşıklar Bayramı Aşık Hierani'nın Şiirleri VII, 1965 Mart, Yıl: 16, Cilt: 9, Sayı: 188.

— Bayburt Âşıklar Bayramı: Aşık Burhanî ve Şiirleri VIII, 1965 Nisan, Yıl: 16, Cilt: 9, Sayı: 189.

— Bayburt Âşıklar Bayramı: Aşık Burhanî ve Şiirleri IX, 1965 Mayıs, Yıl: 16, Cilt: 9, Sayı: 190.

— Bayburt Âşıklar Bayramı: Aşık Hilmi X, 1965 Haziran, Yıl: 16, Cilt: 9, Sayı: 191.

— Bayburt Âşıklar Bayramı: İlhamî XI, 1965 Ağustos, Yıl: 17, Cilt: 9, Sayı: 193.

— Bayburt Âşıklar Bayramı: Esnâni (Şevki Yılmaz) XII, Ekim 1965, Yıl: 17, Cilt: 9, Sayı: 195.

— Hierani ve Burhanî'nın Müsaâreleri XIII, 1965 Kasım, Yıl: 17, Cilt: 9, Sayı: 196.

— Hierani ve Burhanî'nın Müsaâreleri XIV, 1965 Aralık, Yıl: 17, Cilt: 9, Sayı: 197.

— Hierani ve Burhanî'nın Müsaâreleri

ARASTIRMALARI

İle bitiş XV, 1966 Ocak, Yıl: 17, Cilt: 9, Sayı: 198.

★ İnan "Trabzon Halkevi" mecmuasında :

— Genç Osman (Tarihi tetkikler) 1942 Birincîşerîn, Yıl: 1, Sayı: 3, sf: 9 - 14.

— Yomra (Bir gezi) 1942 Birincîşerîn, Yıl: 1, Sayı: 3, sf: 25 - 29.

— Onyedinci Asırda Trabzon, 1942 Birincîkânun, Sayı: 4, sf: 25 - 27.

— Ondevinci Asır Ortalarına Doğru Trabzon, 1942 İkincîkânun, Sayı: 1, sf: 24 - 28.

— Hierani, 1943 Temmuz, Yıl: 2, Sayı: 7, sf: 13 - 20.

— Hierani, 1943 Eylül, Yıl: 2, Sayı: 8, sf: 10 - 13.

— Hierani, 1943 İkincîşerîn, Yıl: 2, Sayı: 9, sf: 15 - 18.

— Onyedinci ve Onsekizinci Asırda Azak Kalesi 1943 Mart, Sayı: 5, sf: 7 - 13.

— Hierani 1944 İkincîkânun, Yıl: 2, Sayı: 10, sf: 13 - 14.

— Hierani 1944 Mart, Yıl: 2, Sayı: 11, sf: 11 - 14.

— Onyedinci Asır Bir Bahar Şarkusu 1944 Mayıs, Yıl: 2, Sayı: 12, sf: 10 - 13.

— Bir Rüya Alemi 1944 Ağustos, Sayı: 2, sf: 7 - 11.

— Millî Terbiye ve Sinema 1944 İkincîşerîn, Sayı: 14 - 15, sf: 9 - 13.

— Kanturalı Trabzon'da 1945 Ocak, Sayı: 15, sf: 10 - 13.

— Kanturalı Trabzon'da 1945 Mayıs, Sayı: 18, sf: 10 - 13.

— Kanturalı Trabzon'da 1945 Mart, Sayı: 17, sf: 14 - 18.

★ Ülkü dergisinde :

— Bayburt 1 Eylül 1946, Cilt: 10, Sayı: 119, sf: 11 - 13.

★ Bilgi mecmuasında :

— Muallimliğin Kudret ve ehemmiyeti 16 Mart 1948, Sene: 1, Cilt: 1, Sayı: 10, sf: 62 - 64.

★ Tarih Yolunda Erzurum mecmuasında :

— Erzurum Çivarının Dede Korkut Hikâyelerindeki Yeri 1961 Aralık, Sayı: 9 - 10, sf: 11.

— Erzurum'un Dede Korkut Hikâyelerin deki Yeri. 12 Mart 1962, Sayı: 11 - 12, sf: 10.

— Erzurum'un Dede Korkut Hikâyelerindeki Yeri. 1962 Kasım, Sayı: 13-14, sf: 14 - 15.

★ Bayburt Dergisinde :

— Tarihte Bayburt'un Geçirdiği İdari Değişiklikler 1950, Sayı: 2, sf: 6 - 13.

— Bayburt'un Kalkınma Şartları 1950, Sayı: 2, sf: 33 - 37.

— Bayburt'un İktisadi Durumuna Ummi Bir Bakış 1955, Sayı: 4, sf: 8 - 12.

— Bayburt'lu Celâli 1955, Sayı: 4, sf: 29 - 34.

— Bayburt Folkloru (Beybögreyi) 1955, Sayı: 4, sf: 36 - 44.

KİTAPLARI

— Bayburt'lu Celâli Hayatı ve Şiirleri, 1963 — İSTANBUL, (küçük boy kitap olup, seksen sayıdır. Bayburt Kültür ve Yardım Cemiyeti yayınlarındandır.)

— Basılmış halde Trabzon Tarihi,

— Köy Enstitüleri Lâyihaları,

TÜRKİYE BANKASI

www.ttb.gov.tr / türkbankatm.com.tr

(Folklor : 69)

Doğum - Çocuk Üstüne Gelenekler, İnançlar

— 3 —

Yazan : M. Adil ÖZDER

P) Beşik ve buna ilişkin gelenekler, İnançlar :

Çocuk, doğduktan 7, 9 ya da 11 gün sonra besiğe konulur. Çocuk besiğe yatırımdan önce, temiz bir kedinin besiğe yatırılması gelenektir. Bununla çocuğun bol uyku olacağına inanılır.

Ailenin durumuna göre beş on kadınla yemekli bir şölen de düzenlenir. Bu törende yavruya bahışları verilir.

Besiğe alınan çocuğun uykusu az olursa, buna karşı alınan tedbir sudur: "Cuma - akşamı (perşenbe günü), akşam ezanma yakın bir vakte çocuğun yüzüne bir mendil örtüerek evin dış kapı üzerinde kucakta tutular, "Nadro" adlı varlıklara seslenilir: Nadro'lar, suda mı, dağda, tahta, belde misiniz? (çocuğun adı söylemek) uykusunu getirin denilir. İnanca göre "Nadro"lar, cin, periden başkadır. Akşamdan gelir sabah namazına yarım saat kadar kâlinca yeryüzünden çekiliş giderler. Bunlara karşı yükseltken besmelesiz su atmak (buluşık suyu, çocuk yanaklı suyu gibi) iyi sayılmaz.

Köyde kullanılan çocuk beşikleri el ve ayakla işletilen ağaç tornası tezgâhlarda yapılır. Beşiklerin en iyilerini öteden beri Yusufeli'nin Kömürlü (Ahot) köyü ustaları yapıp satırlar.

Beşiklerde kullanılan başlıca araçların yerli adları: "yörek, şilte, yastık (baş ve kol yastıkları ayrıdır), höllük, şusut, şusut kabı, çapkur" dur.

1 — Yörek : Çocuğu besiğe bağlamak için kullanılan astarlı basma sardırdır. Çift olarak yapılır. Yöreklerin birer ucu geçme cubukları beşik yanına tutturulmuştur. Öteki uçlar uzunca meşin kayışlarla beşik koluna sarılır. Yörekler çocuğun üstünden aşırılır, beşik altından getirilip yukarıya bağlanır.

2 — Şilte : İçerisine tüylü ve iri yapılrak, yumuşak bir tür kır otu doldurularak yapılır. Ot şilletler, yünlü, pamuklu olanlardan üstün sayılır.

3 — Yastıklar : Çocuğun düzgün büyümeye için baş yastığından ayrı olarak bir

de "kol yastığı" kullanılır. Bu yastık omuz altlarını konulur.

4 — Şuşut : Boğum araları delinerek hizırlanmış, kahn ve üzünce bir kamıştır. Hem erkek, hem kız çocukların için kullanılır. Çocukların küçük abdestlerini bir kaba akitmaya yarar. Çocuklara yaslandırılan çocukların çevresi balmumu ile beslenir.

5 — Şusut kabı : Şuşuttan akacak çiçek toplanacağı ufak bir teneke kutudur. Bu kap, şusut ucunda besiğe bir iple bağlanır.

6 — Höllük : Bilindiği gibi, çocukların altına konulan kavrulmuş, iliek topraktır.

7 — Çapkur : Çocuklar birkaç aylık olunca elleriyle oynamaları için beşik koluna asılan peynirden yapılmış bir oyuncaktır. Çapkurları, yaylacı ninenler sonbahardaki yayla bozumu günlerinde (kazanda pişirilerek yapılan) peynirden büyük teneke taneleri gibi yapıp bit ipliği dizer, köye inince çocuk analarına armagan ederler. Çapkur taneleri zamanla kurur, buncuk gibi sertleşir. Dizinin orta taneleri büyütür. Bunların en büyüğüne "koşma" adı verilir.

(Yaylacı nenenin "çapkur" armağanları: "Çoban armağanı çam sakızı" ata - sözünden; "yaylacı armağanı: peynir çapkuru" oluyor).

R) Diş çıkarma, Diş-buğdayı (heddi) :

Çocuğun diş çıkardığını ilk gören, çocuğun gömlek yakasını yırtar, dişi kolay çıkışın diye.

Çocuğun diş-buğdayı (diş-heddi) denilen geleneksel konu, Artvin ilimizin her kesiminde benzerlik göstermektedir. Diş görülen çocuk süslendir, bir sofra üstüne oturtulur. Yanına kalem, ayna, makas, altın gibi şeyler konulur. Çocuğun, bunlardan ilkin hangisini alacağına bakılır. Altın alırsa zengin, kalem alırsa bilgin, ayna alırsa dünyalığının iyi olacağı, makas alırsa sanatçılığı anlaşıılır. Bundan sonra hazırlanan diş-buğdayı çocuğun başından aşağı serpilir. Gelenlere yemek verilir.

TÜRKÜLÜ AŞIK ALİ HİKÂYESİ

447

Yazan : Sadi Yaver ATAMAN

O zaman Giz :

Yolcusan git yiğit yolunca
Yüzünü gördüm doyunca
Üç gardaşım var boyunca
Öldürürler seni duyunca

Bu kez almış Aşık Ali :

Yolculuktur benim isim
Yar yoluна koydum başum
İster olsun on gardaşın
Döğüşürüm yana yana

Deyince, giz netsin, sevda bu :

Varayım eve gideyim
Anamdan izin alayım
Sırmali çarsafa bürüneyim
Bekle beni Dağıstanlı

Aşık Ali, ardından şöyle dedi :

Beyin gizi beyin gizi
Sen allar gey ben girmizi
Zabahim şafak yıldızı
Beklerim seni burada,

Giz gitti, çarşafını geyindi geldi. Aşık Ali gizi terkisine alıp gidiyorlar. Bir ırnak kenarına geldiler, orada Aşık Ali giza :

— On yıldır senin sevdanla yana yana buralara düştüm geldim. Seni buldum, şükrür olsun. On yıldır uykuya uyumadım, bir lokma uykuya uyuyacağım, dedi.

Kılıemi çiğardi gizin dizine yattı, hemen

Müzikli halk hikâyelerini anlatanların coğonun sesi güzeldir. Zevkle, içlenerek ve büyük bir duygusal zenginliğiyle anlatırlar.

Aşında masal satmak, hikâye düzmetmek, sadece hafızaya dayanan bir iş değildir. Hüner ve ustalık ister. Bu sanatın değeri, "ağrı bal, dili kaymak çalar" deyimi, ince bir ifade ile meydana koymaktadır.

Artık nesli tükenmeye yüz tutmuş bu gibi masal babalarını, hikâye analarını kıydıda köşede arayıp bulmak gerçekten büyük şanstır.

Safranbolu'da Kelhaci Zehrasi diye anılan bir masal anasından dinlediğim Aşık Ali hikâyesinin bir varyantını ağızından çıktıığı gibi müzikleriyle veriyorum.

"Vakti zamanında, Dağıstanda kendi hallarında yaşayan üç gardaş vardı. En güçlü Hızır aleyhisselâm vasıtasyile, rüyasında oraların derebeyi olan hükümdarın gizine Aşık oldu. Giz da onu rüyasında görmüş ki, o da ona aşık olmuş. Üryada, bunların ahı zâriile aradan on yıl geçti. Günlerden bir gün giza nişan verilmiş, giz da kederlenerek gül bahçesinin duvarına arkasını dönmiş, ağlamış. Oraya gelene kadar Aşık Ali, dağlar taşları, akan sulalara sorarak, bu gün nişan verildi deyi haberini alır. Gül bahçesine gelir. Bi de bakar ki, ne gorsün, üryasında gördüğü giz değil mi? Ona beyit söylemeye başlar :

A giz allar geylümüşsin
Neden duvara dönmüşsun
Söyle a beyin gözel gizi
Hangi yiğidin olmuşsun?

Giz da ne baksın ki, o da üryasında gördüğü delikanlıdır. Hemen göz yaşlarını silmiş, o da ona beyitle söyle demiş :

Saliver Atın başını
Yısin Bahçanın otunu
Süyle Yiğit yerini yurdunu
Sana kim öğlu kim derler?

Almış Aşık Ali :
Salivermem Atimin başını
Yimez Bahçanın otunu
Neden sorarsın yerimi yurdunu
Bana Dağıstanlı derler
Bana Aşık Ali derler

162

163

de uyudu.

Biz gelelim gizin babasına. Düğünçü gizlardan, gizin kaçtığını anlayarak, derebeyi, girk atlı alıp, gizin nişanlısı birlik onların ardına düştü. Giz gelen atlıları görmüştü. Oğlunu uyarmaya giyamadığı için dürtüklemeyüp ona beyit düzmeye başladı :

Camlı dağdan atlar aştı
Elim ayaçugum şaştı
Girk atlı bizi bastı
Uyan Aşık Alım uyan
Uyan Dağıstanlım uyan

Allimin bindiği taylor
Gelüp geçliğimiz çaylar
Gök yüzünde doğan aylar
Uyan Aşık Alım uyan
Uyan Dağıstanlım uyan

Baktı ki, Aşık Ali uyanıyor. Gözlerinden dolu denesi gibi yaşlar döküle dursun, bı damlazı oğlının yüzüne damladı. Aşık Ali yüzüne damlayan göz yaşının uyanı :

— Sultanum, nâdim mi oldun benimle geldigine? dedi. Giz :

— Hayır, nâdim olmadım, emme neyleyim ki, babam derebeyidir, girk atbynan yola düşmüş gelir, dedi.

Aşık Ali baktı ki, esah atlılar gelir, hemen doğruldu, giza :

— Zararı yok gelsinler, biz de onlarıgarsularız dedi.

Giz atının terkisine aldı :

— Senin baban, benim de babamdır, diyeyenlere doğru atını sürdür.

Gizin babası, yanlarına gelince doğrudan gizine sordu :

Gizim gizim hangi bahçanın güllüsün
Hangi gülün bülbülsün
Doğru söyle hanım gizim
Hangi yıldırım yarılsın

Giz da şunları söyledi :

Babacığum babacığum gendlı bahçamın güllüyüm
Gendlı güllümün bülbülüyüm
Doğru söyleşim bey babam
Aşık Alının yarıyım

Derebeyi bu kez Aşık Aliye soruyor :

Niçin ettin sen bu işi
Ellindeki hançer işi
Sen bir kişi biz kırk kişi
Öldürürüz seni şındı

Aldı Aşık Ali :

Bey babam uslu dur uslu dur
Zağlı kılıçım pashıdır
Benim asılm arslan asıhdır
Şimdi parçalarım cümleniz

Derebeyi bakıyor ki, bu delikanlı gerçekten yüreği bütün bir yiğittir.

— Mademki birbirinizi seversiniz, ben de siz birbirinize münasip görürüm, diyor, gizin nişanlısına da :

— Sana Allah hayırlı kismet versin, ben gizimi, bu baba yiğide verdim deyip atına atladığı gibi dönüyor. Giz da Aşık Aliyle ver elini Dağıstan deyüp, varyorlar Dağıstan'a.

Dağıstanda, Aşık Alının iki gardası da-ha vardı ya, Bunlar gizi görünce, ikisi bir-den giza aşık oluyorlar. Bunlar, hain gardaşlarmış. Aşık Aliyi övey anasına avlatmak üzere kavlediyorlar, bir kuzu kesip avuluyorlar, kızartıp sofraya koyuyorlar. Bu, giza da, Aşık Aliye de malum oluyor. Aşık Ali :

— Hele bir beyit söyleyeyim de, kuzu-yu öyle yiyeлим, diyor, Giza şunları söylüyor :

Gaşım gözlini çatmışım
Sen kaygulara batmışım
Önündeki Guzuya
Avular mı gatmışım

Giz da diyor ki :

Sunma beyim sunma
Bu sözünden geri dönme
Önündeki guzuya
Şeker gatsalar da yime

Bunun üzerine, guzudan yımıyorlar. Gardaşları bugез de, onu hançerle öldürmek için kavlediyorlar. Akşam güveyi ko-yacaklar, O sira o memlekette ne gada köpek varsa ulumaya başıyor, Cemâat, Aşık Aliyi gapıdan içeri güveyi sokacaklar. Adet güveyinin sırtına yumruk vurarak içeri sokmaktadır. Cemaat yumrukularla oğlam içeri sokuyorlar. Aşık Ali o hızın merdivenlerden yukarı çıkıp gelinin odasına giriyor, İki rekât namaza duruyor, secdeye kapanıyor ve ruhunu teslim ediyor. Meğer, hain gardaşları, o galabilikta gardaşlarını hançerlemişler. Giz Aşık Alının secdeden kalkmadığını görünce gül beyiti söylüyor :

ARASTIRMALARI

Bir incecek circa yaktım
Yüzümüzden duvagi attım
Köpekler ürüdü gortum
Uyan Aşık Alım uyan

Alının bindiği atlar
Menevşe yaprağı otlar
Koynuma girmesin yadlar
Uyan Aşık Alım uyan

Bakıyor ki, Aşık Ali hâlâ secdeye kapanmış durur. Bu-gez de şunları söyler :

Aşık Alım ne uyursun
Bu uykudan ne bulursun
Ne vakıt benim olursun
Uyan Aşık Alım uyan

Ortalık ağarmış, horozlar da ötmeğe başlamış. Aşık Ali yine secede kapanmış durur. Giz bi yol daha seslenir :

Zabah oldu uyansana
Gül yastığa dayansana
Ölüyorum inansana
Uyan Aşık Alım uyan
Uyan Dağıstanlı yârim uyan

Bakıyor ki, hiç ses seda yok, Yavaşça-çık kalkıp, yanına varyor, bi de ne baksun? Aşık Ali çoktan ölmüş. Başlıyor ya-setmeye :

Evimiz Ünü kavak
Kavaktan dökülür ısfak
Elim kına yüzüm duvak
Uyan Alım sabah oldu
Gözlerin añağunes doğdu

Alimin geydiği atlas
Çalarım igneler batmaz
Güvey olan büyle yatmaz
Uyan Alım zabah oldu
Gözlerin añağunes doğdu

Gizin feryadına, gardaşları geldiler :

— O öldüyse biz varız, dediler, Giz, on-lara :

— Benim kırk gün yaşam var, Kırkbirinci gün beni ne yaparsanız yapın, dedi. Kırk gün tamam oldu, kardaşlar yine geldiler ve gizi çıkardılar. Giz bu-gez de :

— Ben hamama gideyim, bir boy aptesi alıyorum, endan sonra beni ne yaparsanız yapın dedi. Hamama gitti. Aşık Alının anasıyla hamamdan çıktılar. Giz : Ben Aşık

Alının mezarnı ziyaret edeyim gelirim,
haydi ana sen eve git, dedi, Giz gitti me-zarın başına vardı, koynunda sakladığı hançerin sıvı ucunu yukarı tarafa getirdi :

— Allahım beni rahmetinle yallınma,
dedi, hemen başçağı üstüne yattı ve öldü.

Bu iki sevdalı aşk yoluna öldüler, Hak rahmet eyleye, Ahiretde gavuşalar, Zalim-le de Şeytanından bulsun..."

★

Şehir halk hikâyelerinin müzikleri, genellikle sanat müziğinin etkisi altında ezgilendişlerdir. Bu hikâyede geçen müzikler de, sanat müziğinin "Uşak" ve "Eviç" makamlarına uygun bir ıslık beraberliği göstermektedir. Hikâyedeki müzikler, deyişlerin belli ölçü uyarına ve standart ezgi karakterine göre notaya alınmışlardır. Deyişerdeki ölçü fazlağının, hece ayrimına göre ezgiye uygulanması gerekmektedir. Hikâyeci türküler, çoğu zaman serbest olarak ve fazlağıkları ezgiye yedirek, yerine göre uzaltıp kısaltarak okumaktadır. Bu yüzden bazan ezgiye belirli değişiklikler de yapmaktadır. Hikâyenin de, türkülerin de başka varyantları vardır.

Bize gelen KİTAPLAR

• Behçet NECATIGİL : "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü." 520 Türk Edebiyatçısının hayatı ve eserleri. İlaveli 4. baskı. Varrık Faydalı Kitaplar. 10. 17 X 12 boyunda, 314 sayfa, 8 lira.

• Nurlullah ATAÇ : "Günlerin Getirdiği - Karalaması Defteri" (Bütün Eserleri 1). Varrık Büyük Eserler Bütün Eserleri : 31. 17 X 12 boyunda, 424 sayfa, 6 lira.

• H. Von MOLTKE Kemal Vehbi GÜL : "Türkiye Mektupları." Varrık Faydalı Kitaplar : 70. 17 X 12 boyunda, 176 sayfa, 5 lira.

• A. Halim UĞURLU : "Değilim." Şiirler. Minnetoğlu Yayınevi, Şiir Dizisi 6. 20 X 14 boyunda, 48 sayfa, 3 lira.

• Türk Dil Kurumu : "Türk Dili Araştırmaları Yılığı - Belleten 1966." Türk Dil Kurumu Yayınları - Sayı : 255. 24 X 17, 298 sayfa, 35 lira.

• Halkeyleri Genel Merkezi : "Toplum Kalkınması Hamlemezde Halkeyleri Semineri." 10. 11. Aralık 1966, Ankara. Seminerde yapılan konuşmalar. 24 X 17 boyunda, 120 sayfa, parasız.

• Robert Kolej Yüksek Okulu : "RK Izlerimiz 1967." Sayı : 38. Yılık, 23 X 17 boyunda, 80 sayfa. Fiyat yazılı değil.

• Abdülhak Şinasi HİSAR : (Bütün Eserleri : 2) "Çamlıcadaki Eniştemiz." Hikâye. Üçüncü Basılış. Varrık Bütün Eserleri : 22. 12 x 17 boyunda, 286 sayfa, 6 lira.

• Haldun TANER : "Kongçinalar." Hikâyeler. Varrık Büyük Eserler Kitaplığı : 101. 12 x 17 boyunda, 160 sayfa, 4 lira.

• Necip ALSAN : "Çağımızı Hazırlayan Düşünce". Eylem ve Düşünce Açısan dan XIX. Yüzyıl. Varrık Faydalı Kitaplar : 69. 17 x 12 boyunda, 374 sayfa, 8 lira.

• Nikolay GOGOL Nihâl Yalaza TA LUY : "Araba". Üç Hikâyesi. Varrık Büyükk Cep Kitapları : 263. 17 x 12 boyunda, 88 sayfa, 2 lira.

• Kemal KÖKTÜRK : "Üç Milli Bayram ve Şiirleri". 19 Mayıs, 23 Nisan, 29 Ekim içeren derilen şiirler. Fatih Yayınevi, Arslanhane Cad. No. 20, Fatih - İstanbul. 23 x 16 boyunda, 48 sayfa, 150 kuruş.

• C. Virgil GHEORGHIU Enver ESENKOVA : "Tuna Kurbanları". Roman. İsteme adresi: Posta K. 1175, Sirkeci - İstanbul, 20 x 14 boyunda, 108 sayfa, 5 lira.

• Suzanne PAIRault Emine ESENKOVA : "Veronique Aile Ocağında". Roman. İsteme adresi : Posta K. 1175, Sirkeci - İstanbul, 20 x 14 boyunda, 184 sayfa, 10 lira.

• Therese ve J. MARSOUIN Enver ESENKOVA ve Rukiye TUMEN : "Komünist Çinden Geliyoruz". Çin'in geçirdiği Kültür İhtilali arefesinde çok heyecanlı açı - tath amlar. İsteme adresi : P. K. 1175, Sirkeci - İstanbul, 20 x 14 boyunda, 132 sayfa, 750 kurus.

• Nâşır-i HÜSREV Ülker TARİKÂH YA : "Saadetname, Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı değerli kitaplardan biri de "Saadetname" dir. Bu kitabı, klâsik İran Edebiyatının 11. yüzyılda yetiştiirdiği şâir Nâşır-i Hüsrev yazmıştır. Diliimize, Melîha Tarkâhya çevirmiştir.

Nâşır-i Hüsrev çok okumuş, pek çok memleketter gezmiş, birçok diller öğrenmiş, zamanının bütün ilimlerine vakif olmuş bir bilgindir.

Saadetname 30 bölüm olup adları sıra ile şunlardır :

Tanrı'nın rızasına teslim olmak, iyilik, insanları incitmek, tâhammûl, bilgisizlik ve görgüsüz kimseler, dostluk, düşmanlık ve vefakârlık, tamâk ve düşüklük, ihsan, başkalarını rahata kavuşturmak, başkalarının iyiliğini istemek, bilgili insanlarla münasebet kurmak, bilgisizle ilgisi kesmek, işe başlamak ve işten çektilmek, bir toplulukta kendi yerini bilme, derişlerin fakre karşı süküremeleri, muhakkik salıklar, mukallit davacılar, anlaşacağın arkadaş ve vefakârlık, dostu ve düşmanı ayırt etmek, borç verip almak, kötü nefis ve tefecilik, sanat erbâbı, çiftçiler, veiller, nebiler ve hakimlerin menkabeleri, utanma, akl ve iman, tecerrüt, dünyanın vefâszılığı, mellikleri ve emirleri kötülemek ve kanaat hakkında. Bu kitap Millî Eğitim Bakanlığı yayinevlerinde satılmaktadır.

Davet ve Kına Gecesi

Yazan : İshak SUNGUROĞLU

Davullar, dışarıda çalanma- ga başlarken içerde de Saz takımı fâsih başları. Saz takımı: Bir veya iki keman, bir kanun, bir Kâlernet, bir veya iki tefeddî ibaretti. Son zamanlarda bu takımı Darbuka, Ut ve Cünbüşün de girmiş olduğunu gördük. Bu takımı yanında iki veya üç de okuyucu ve bir de Kökç var- di. İşte bu saydığımız Saztakıma bazan Elâzığdan Kemaneci Kör Karo, Hamamecîn Mustafa ve Hüseyinken- de Kanuncu Boğz gibi sa- natkarlar da getirttilir, bu surette Saztakımı kadrosu ge- nişlettilerdi. Gece alemlerinde, bilhassa Kına gecelerinde bu kadroya hâriçte sesi gür ve güzel bazı okuyucular da davet edildi, âhenk ve coşkun- luk artar ve ayıyla çikardı. Mesela: Başda Korukoğlu Sevkî, Dağbaş Muhibiddin, İsmail ve Feyzî gibi (1). İşte dışarıda Davullar ve Zurna- lar, içerde Saztakımları iç- rayı âhenk ederlerken, Dü- gün davetilleri de kafle kaf- le gelmeye başladı.

Davetiller, şu şekilde ter- tiplenmiş soframala oturur, yemeklerini yerler: Odanın bir başından öteki başına kadar bir ve soframalarda ise bir sağ ve bir sol tarafda olmak üzere iki sıra, yerler, bembeyaz kar gibi Hasavanlar se- rilmıştır. Genişlikleri iki, u-

zunlukları 4 - 5 metre olan bu Hasavanların her tarafına yumuşak şiteler, minderler konulmuştur. Bunların üs- tünde boydan boyaya ince Mâ- rum denilen bezlerden yapılmış 3 - 4 metre uzunluğunda islemeli peşkirler, ve bu peş- kirlerin önünde tertemiz Ci- sir ve siyah Abanoz kaşıklar sıralanmıştır. Hasavanın üz- rende kalaylı pırıl pırıl bü- yük bakır lengerler içinde kuz- maz kuzular, Kaburgalar, Pirinç veya bulgur tiritleri (elli pilâv). Yaprak dolma- ları, tepsilerle baklavalar, ve yine ufak kâselerde düğün zerdeleri ve pilâvlar. İşte Harput'da bu gibi soframalar "SOMAT" denilir, hatta "So- mat çekme" diye de kullanılır.

Yemekelelerden sonra misafirler, diğer odalarla alınarak kahveler, sigaralar, nargilelerle İzzat ve ikram edilirlerdi. Bir kafle gidince, soframalar derhal temizlenerek ikinci kafle için yeniden tanzim edilirdi. 2. 3. ve 4. üçüncü kaf- flerde bu suretle yedirilip içirildikten sonra düğün evinden ayrılrılardı. Bu arada Saztakımı, durmadan dinlenmeden calar ve misafirler eğlendirirlerdi.

İşret kullananlar, ayrıca yemeklerine davet edilir, bunlara da masalarda soframalar hazırlanır, yer içeri, sohbet eder, eğlenirlerdi. Öyle bir an gelirdi ki İşret so- rasındaki davetiller, hep bîr- den cosar, oyuna kalkarları. Bu eğlenceler, bazan yarı ge- ceiere kadar devam ederdi. İşret edenler, çalıçıklarla ay- ri ayrı raki ikram ettiklerin- den ve bir tarofdan da bah- sis verdiklerinden onlar da neşelerin ve cosarları.

İçerde bu şekilde eğlen- lirken, dışarıda da davul - zurna sesleri mahalleyi çin- latmaktadır devam ederdi. Da- vulların önünde oyuncular çoğalır, halaylar, Uçayaklar birbirini takip ederdi. Bîhas- sa köylerden getirilen oyunc-

(Yeni Ajans : 4251 — 70)

cular, o kadar meharetle oy-
narlardı ki, o sırada bütün dü-
ğün davetilleri, kadın erkek
damlarından ve pencerelerden
bunları seyre çıkarlardı. İ-
sinlerini burada rahmetle an-
nacagum: Tilenzit köylünden
İbrahim, Germilli Telo, Adedi-
li Mehmet Ali gibi oyuncuları
bu topraklar bir daha yete-
tiştiremez. Bu surette düğün-
lerin akşamları ve hele gece-
leri daha neşeli geçerdi. Bir
tarafdan Meşaleler yanar, bir
tarafdan haval fışenekler gök
yüzüne Helezoni işıklar sa-
çardı.

Kına geceleri, düğün günle-
rinin arefesinde, oğlan evinde
erkekler, Kız evinde kadınlar
tarafından yapıldı. Kına gecelerinde calma, ca-
ğırmak, oyun ve eğlence, di-
ğer gülener nazaran daha sa-
tataftı, daha canlı ve üstün
olurdu. Bu gecelerde bılıhassa
gengeler ve orta yaşılar da-
vet edilirdi. Davetiler ev-
velden hazırlanmış olan so-
falararda akşam yemeklerini
yerler. İplerinde isret eden-
ler varsa başka başka odala-
ra alınır, yer, içe, eğlenir-
lerdi. Düğün evinin kapısında
bu gece daha çok kalaba-
lık gözle çarpı,igne atsan
yere düşmezdi. Davullar öyle
coşmuştu ki, tarif edile-
mez. İçeride misafirler de in-
ce saz takımlarının Ahengî a-
rasında nes'e ve samimiyle
eglenekelelerdi.

Belli saat gelip catınca, e-
vin veya konağın odalarında,
salon ve sofabalarında bulunan
misafirler, önlerinde saz ta-
kımları olduğu halde kapının
dönme çıkarlar, Alay su surette
etiptenirdi:

En önde Ehehuci (Münadil)..
Arkasında beş on mes'ale ta-
sıcıclar.. Figencler.. Kal-
kan - kılıncıclar.. Davul ve
zurnalar.. Bunları takiben yine
mes'aleler.. Ince saz takı-
mları.. Bunların arkasından mis-
afirler. Gölüp söyleyerek, da-
vullar, zurnalar, sazlar çali-
narak, maya ve hoyratlar söyle-
rek bilyü'l bir alay ha-
linde düğün evinden hareket
edileceği sira, birbir arkas-
ından atılan haval fışenekler,
alayı hareketlini her tarafa
duyururdu.

Güveyli, daha uzak mahal-

lerden birinde Sağıdicin ve-
ya başka bir dostun evinde
bulundurulur. Yeni elbiseleri-
ni giymis, tepeden tırnağa ka-
dar süslenmiş.. Ayağında Ru-
gen ayakkapları. Onun üs-
tünden mavi veya lacivert çu-
haban elisi bir şalvar veya
pantalon.. Üzerinde ayni ku-
maştan uzun veya kısa bir
çeket.. Çeketin altında ipeksi
yerli fabrika kumasından
renkli yelekler.. Sinek kaydır-
an bir tras.. Basta dalfes..
Yanında aynı kılık ve kıyafet-
te Sağıdicı, alaya intizar et-
mektedirler. Alay bu evin
dönme gelince, İplerinden bir

(1) Bkz. "Harpot Yolların-
da", III. cilt, sf. 88, Güzel Ses-
iller bblimi.

(2) Uhucu = okuyucu, de-
mekler. Çağırıcı, mânâsına da
gellir.

(Basım : 11492 — A — 20203 — 71)

168

Cohan Çocuk

Derileyen : Veysel ARSEVEN

vardır, diye birinci soru-
sunu sorar kral.

— Efendim, diye sözü
alır küçük çoban, Bundan
kolayı ne var, sayarım
damları. Ama, benim
damları sayabilmem için,
siz de ferman buyurun,
denizlere akan bütün ne-
hirlerin akışı durdurul-
sun.

Bu cevabı dikkat ve ilgi
ile dinlemiş olan kral, ikinci
sorusunu sorar.

— Peki, der, gökyüzünde
ne kadar yıldız var?

— Bana kocaman bir kâ-
ğıtla bir iğne verirseniz,
bunun da cevabını ver-
irim, der çoban çocuk.

— Tez bu çoban çocuğunu
huzuruma getiresiniz, ona
bazi sorular da ben soraca-
ğım, dedi. Birkaç gün geç-
memişi ki, çoban çocuk
saraya getirildi, hemen
kralın karşısına çıktı. Kral :

— Şeytan gibi zeki ol-
duğunu duydum, Sana üç
soru soracağım. Eğer bu
sorulardan üçüne de akıl-
lîca cevaplar verecek olursan,
seni öz çocugum ola-
rak sarayında, yanında
büyüteceğim, ölünce de se-
ni ülkemin kralı yapaca-
ğım. Yok, eğer umduğum
gibi çıkmazsan, o zaman
sana, bir yalancıya uygulan-
ce cezayı uygulayaca-
ğım, der. Çoban çocuk :

— Sorularınız, buyuru-
ğunuz olacaktır, sevgili
krahım.

— Söyle bakayım bana,
denizlerde kaç damla su

vardır, diye birinci soru-
sunu sorar kral.

— Efendim, diye sözü
alır küçük çoban, Bundan
kolayı ne var, sayarım
damları. Ama, benim
damları sayabilmem için,
siz de ferman buyurun,
denizlere akan bütün ne-
hirlerin akışı durdurul-
sun.

Bu cevabı dikkat ve ilgi
ile dinlemiş olan kral, ikinci
sorusunu sorar.

— Peki, der, gökyüzünde
ne kadar yıldız var?

— Bana kocaman bir kâ-
ğıtla bir iğne verirseniz,
bunun da cevabını ver-
irim, der çoban çocuk.

— Emir verilir, kocaman
bir beyaz kâğıt seriller ço-
cuğun önüne, Elindeki iğ-
ne ile başlar delikler aç-
maya kâğıt üzerinde. O ka-
dar çok delik açar ki, ba-
kanların gözü kararır. Son-
ra da :

— Sevgili krahım; gö-
kyüzünde, bu kâğıdın üz-
erindeki delikler kadar yıldız
vardır, saysınlar. Ger-
çekten de hiç kimse bu del-
ikleri saymayı başarama-
yınca, kral, üçüncü ve en
zor sorusunu sordu :

— Dünyanın sonu ne za-
man gelecek?

Çoban çocuk bir nebze
düşündükten sonra, buna
da söyle karşılık verdi :

— Buradan çok uzaklar-
da, Kafdağı dedikleri bir
yerde, bin kulaç yükseli-
ğinde, bin kulaç eninde ve

bin kulaç genişliğinde bir
elmas tepe vardır. Her yüz
yilda bir kere, bir kus gel-
ir, üzerine konar ve gaga-
sını buraya sürtüp uçar
gider. Ne zaman ki bu el-
mas tepeyi bu kus, ortadan
kaldırırsa, dünyanın sonu,
o zaman gelecek, der. Bu
cevaptan, hepsinden de zi-
yade hoşnut kalan kral :

— Sana sorduğum üç so-
ruma da, gerçekten akıl-
lîca cevaplar verdin. Kivanç
duyдум bundan. Sen, bü-
yük bir ülkeyi yönetecek
olanaklara sahip bir ço-
cuksun. Bundan böyle sa-
rayında yaşayacak, öz ev-
lâdim gibi ilgi görecek,
benden sonra da ülkenin
kralı sen olacaksın, diye-
rek, küçük çobanı bağırma
basar.

(Anlatanın adı: Salih Ka-
ra. Yaşı: 33. Nereli oldu-
ğu: Kirşehirli. Alındığı
tarih: 11.1.1954. Ne su-
retele alındığı: Hüseyin
Dülger'in aracılığı ile.)

*****

(Folklor : 72)

169

REKLÂMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLÂN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DİŞİ REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlüğü :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

Yıllık abonesi : 12,
altı aylık abonesi : 6

Hıradır.

Yurd dışi senelik abone :
\$ 3. £ 1

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Sahibi : İHSAN HİNÇER
Yazı İşlerini Füilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 40, Aksaray — İstanbul

Basılmışın yazılar
istenince geri gönderilir.

Dizgi ve baskı :
HALK MATBAASI

Istanbul

TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR.

170

(BASIN : 16347 — 23)

(BASIN : 11009 — 71)

1967 Yılından
ilk şekilde

2
MİLYON

LIRA

LÜKS APARTMAN DAİRELERİ
ÇOK ZENGİN
PARA İKRAMIYELERİ

Apartman daireleri, kaliteli malzemeler
kullanılarak, en temiz, iyiliğe özen
aretinde inşa edilmiş kalonlerin parke
ve marmer oturma odaları tam kontrollü
ideal birer ale yaratıdır.

Paraniza güven, yarınsha hizmet

AKBANK

(Folklor : 75)

FLORÜRLÜ DİS MACUNU

(Radar R. 437 — 76)

171

POP
 SENTETİK DAMACIK TOZU
POP

(Yeni Ajans : 4252 — 78)

172

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

TEMMUZ 1967

İÇİNDEKİLER :

- Tekirdağ Yer Adları : İğdebağları ve Gölelik . . . . . Aydin ÖY
Ölümü Dolayısıle Herman Harold Kreider . . . . . İhsan HİNÇER
Karaözü Köyünde Düğün ve Güres adetleri (2) . . . . . Kemal İŞIKLIOĞLU
Bucak İlçesinde Askerlik Dönüsü . . . . . Sener YÜCE
Bir Hristiyan Adetlinin Gaziantep'te Etkisi . . . . . C. Cahit GÜZELBEY
Yusufeli Doğum - Çocuk Üstüne Gelenekler İhançlar (Son) . . M. A. ÖZDER
Meleklerin Baktığı Cocuğa Alt Ninniler Hakkında . . . . . Ljuba ŞİMİC
Halk Tedavi Usulleri : Deriye Çekme . . . . . Nevzat GÖZAYDIN
Kırşehir'den Masallar : Üç Tallıpten Hangisi . . . . . Veysel ARSEVEN
X. Cildin Indeksi (Yazar Adlarına Göre) . . . . . T. F. A.
VI. — X. Ciltlerin Indeksi (Konulara Göre) . . . . . T. F. A.

18. Yılımızı Doldurduk — 10. Cildimiz Sona Erdi

SAYI : 216

KURUŞ : 100

(Basın : 20133 — A — 10362 — 80)

174

175
İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

